

Investigation of Aggressive Behaviors of Adolescents

ARTICLE TYPE	Received Date	Accepted Date	Published Date
Research Article	06.03.2024	02.16.2024	11.25.2024

Didem Aslanyürek ¹
Hacettepe University

Haktan Demircioğlu ²
Hacettepe University

Abstract

This study aims to examine the aggressive behaviors of adolescents in terms of different variables. The study was designed according to the survey model, one of the quantitative research methods. The sample group of the study consisted of 1,639 adolescents (828 girls, 811 boys) in the 11-16 age group. The data of the study were collected through the “Demographic Information Form” including the original independent variables and the “Aggressive Behaviors” sub-dimension of the “Prosocial and Aggressive Behaviors Questionnaire”. According to the results obtained from the study, it was found that the aggressive behavior levels of adolescents differed according to gender, academic achievement level, mother's employment status, number of siblings, relationship with mother, relationship with father, relationship with schoolmates, social media usage status, social media usage time, duration of playing games on digital platforms. However, no differences were found according to the status of playing games on digital platforms. The results of the study were discussed within the framework of the existing studies and theoretical knowledge in the literature.

Keywords: Adolescence, development, social development, emotional development, behavior problems, aggressive behavior

Citation: Aslanyürek, D., & Demircioğlu, H. (2024). Investigation of Aggressive Behaviors of Adolescents. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 57(3), 1053-1098. <https://doi.org/10.30964/auebfd.1438451>

¹*Corresponding Author:* PhD Candidate, Institute of Health Sciences, Child Development and Education, E-mail: didem.aslanyureek@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1249-148X>

²Assoc. Prof. Dr., Faculty of Health Sciences, Child Development, E-mail: hdemircioglu@hacettepe.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5092-1698>

Adolescence is a long phase of life that connects individuals from childhood to young adulthood and is characterized by many changes (Johnson et al., 2011). This stage is defined as a period that includes individuals' biological development as well as social and emotional development (Sawyer et al., 2018). Adolescents may also experience emotional turmoil during this period when they experience many changes. Hall (1904) defined adolescence as a period of “storm and stress” to emphasize the emotional turmoil experienced during this period (as cited in Berzonsky, 1982). In this context, the stress experienced by adolescents can be reflected on their behaviors and cause some incompatibilities. Related studies emphasize the relationship between adolescents' stress levels and their aggressive behaviors (Olutunde, 2017). In another study, it was stated that adolescents exhibit aggressive behaviors in order to express their emotions and solve their problems (Amanda et al., 2018). Looking at the literature, it is possible to see that there are different definitions of aggression. When considered from a general framework, aggression is defined as actions taken directly or indirectly against any person or object in order to cause psychological, physical or social harm (Mann & Yadav, 2016). According to the definition in social psychology, aggression is expressed as the behaviors that an individual performs in order to harm another person (Sidhu et al., 2019). Although there are differences in definitions, aggression is considered as a negative social behavior (Bushman & Huesmann, 2010).

Aggressive behaviors can be physical such as pushing, shoving, and hitting, as well as verbal such as teasing, name-calling, or insults (Hubbard et al., 2010). Aggression, which is a universal problem among adolescents, is one of the problems that negatively affect the developmental processes of individuals (Afdal et al., 2020; Castillo-Eito et al., 2020). Moreover, aggression causes negative effects not only on the perpetrator but also on the adolescents exposed to the act (Faris & Ennett, 2012). For this reason, identifying risk factors for aggressive behaviors is important for prevention and intervention studies (Liu et al., 2013). Studies conducted in this context can contribute to the understanding of different components and developmental processes of aggression, thus contributing to the processes of understanding, identifying and preventing the onset of aggressive behaviors (Ebesutani et al., 2014). In this context, it can be said that aggression is of great importance in terms of preventing the negative consequences of aggression in the short term as well as the negative situations that may arise in the long term. Otherwise, aggression may become permanent. When aggression becomes permanent, it can cause negative consequences in the long term. It is stated that when aggression becomes permanent, individuals may face problems such as low socioeconomic status, tendency to crime, unemployment and isolation from society in adulthood (Buchmann et al., 2014). Therefore, researchers emphasized that conducting research on aggression can contribute to reducing social, psychological, economic and physical damages that may occur in the long term (Denson et al., 2012)

Various studies have been conducted related to the aggressive behaviors of adolescents. According to the results of a study conducted in this framework, it was found that there was a positive relationship between aggression and non-solution-

focused approach to problem solving, insecure approach and not taking responsibility, and a negative relationship between aggression and solution-focused approach and decisive-subdued approach. In addition, it was concluded that solution-focused problem solving and decisive-subdued attitude explained aggression at a significant level (Arslan et al., 2010). In another study conducted with adolescents, it was observed that non-aggressive adolescents had higher stress management and positive adolescent development scores than aggressive adolescents. There was a negative relationship between adolescents' aggression and emotional intelligence, healthy family functioning and positive values (Pérez-Fuentes et al., 2019). Another study found that adolescents' aggressive behaviors are predictors of substance use, criminal tendency, depression and academic failure (ZinatMotlagh et al., 2013). In a recent study, the relationship between physical aggression and witnessing violence and victimization (two forms of exposure to violence) and other negative life events in adolescents was examined. According to the findings obtained from the study, individuals' committing acts of physical aggression is associated with witnessing violence. In addition, the frequency with which individuals experienced negative life events was associated with an increase in witnessing violence and being victimized (Farrell et al., 2020).

In line with the findings obtained from the studies in the literature, it can be concluded that it is important to conduct studies that may be related to aggressive acts in terms of the healthy development of adolescents who both commit aggressive acts and are exposed to aggressive acts and the welfare of the society. As a result of the studies conducted with this goal, it was seen that studies consisting of different variables associated with adolescents' aggressive behaviors were conducted. However, it has been observed that studies consisting of large sample groups and with unique sociodemographic questions are limited in number. The main purpose of this study is to fill this gap in the literature. In this context, the sub-problem of the study is given below:

1. Do the aggressive behavior levels of adolescents differ significantly according to their gender, academic achievement levels, mother's employment status, number of siblings, perceived relationships with their parents and schoolmates, social media usage status, playing games on digital platforms, social media usage time and playing games on digital platforms?

Method

In this section, information about the research model, population-sample, data collection tools, ethical processes, data collection and data analysis is presented.

Research Model

This study, which was conducted to examine the aggressive behavior levels of adolescents, was designed according to the survey model and cross-sectional survey design, one of the quantitative research methods. The survey model is used to collect information about the thoughts, attitudes and beliefs of the participants in the research

(McMillan & Schumacher, 2010). Since the data collected in this study were collected at a single time, it is a cross-sectional design (Fraenkel et al., 2018).

Universe-Sample

In order to determine the population of the study, the less socio-economically developed districts of Ankara province were determined within the scope of the Socio-Economic Development Ranking (SEGE) 2022 Report of the Ministry of Industry and Technology of the Republic of Turkey (SEGE, 2022). In this context, 235,671 adolescents who continue their education in Mamak, Keçiören and Sincan districts, which are socio-economically less developed districts in line with the relevant report, constituted the population of the study (MEB, 2022). The sample size of the study was determined by statistical power analysis (G* Power). G* Power is a program that enables high-precision power analysis for statistical tests commonly used in research (Erdfelder et al., 1996). According to Gaskin and Happell (2013), the appropriate sample size can be determined through statistical power analysis (Gaskin & Happell, 2013). Accordingly, the minimum sample size to be reached with 11-16 year old adolescents attending secondary and high school education in Mamak, Keçiören and Sincan districts was found to be 410. The schools that would represent the population in the study were determined by cluster sampling method, one of the random sampling. In the random sampling selection method, the probability of selection of the sampled individuals is known at the beginning. In cluster sampling, participants are randomly selected from clusters such as neighborhoods, streets and schools (Kılıç, 2013). Although there was no list of the participants in the study, this method was preferred because the list of secondary and high school institutions affiliated with the Ministry of National Education was easily accessible (MoNE, 2023). The schools to be included in the study were determined using a random number table. The classrooms from which the data would be collected were similarly selected using a random number table. A total of 1,800 data entries were collected from volunteer participants who agreed to participate in the study. 125 data forms were not included in the data set because the participants gave incomplete answers. During the data analysis, it was determined that 36 data did not conform to the normal distribution. Therefore, these data forms were excluded from the data set. As a result of these exclusion criteria, the sample group of the study consisted of 1,639 adolescents in the 11-16 age group. Information on the sociodemographic variables of the participants is given in Table 1.

Table 1*Information on Sociodemographic Variables*

		n
Gender	Female	828
	Male	811
Academic Achievement Level	Quite good	281
	Good	589
	Neither good nor bad	672
	Bad	97
Mother's Employment Status	Employed	536
	Not employed	128
Number of Siblings	None	145
	One sibling	676
	Two siblings	502
	Three siblings	208
	Four or more siblings	108
Grade Level	5th grade	220
	6th grade	201
	7th grade	210
	8th grade	264
	9th grade	479
	10th grade	265

Data Collection Tools

The Demographic Information Form and the Aggressive Behaviors sub-dimension of the Prosocial and Aggressive Behaviors Questionnaire were used in data collection.

Demographic Information Form

This form was prepared by the researchers. It consists of questions about the participants' gender, perceived academic achievement level, mother's employment status, number of siblings, perceived relationship status with mother, father, siblings and schoolmates, social media usage status, game playing status on digital platforms, social media usage time and game playing time on digital platforms.

Prosocial and Aggressive Behaviors Questionnaire

The Turkish adaptation of the scale developed by Boxer et al. to determine the positive social and aggressive behaviors of adolescents was conducted by Bayraktar et al. (Bayraktar et al., 2010; Boxer et al., 2004). The scale consists of four sub-

dimensions: “Aggressive Behaviors, Goal-Oriented Positive Social Behavior, Reactive Positive Social Behavior and Altruistic Positive Social Behavior”. Each sub-dimension was scored separately and it was noted that a high score in each sub-dimension indicates a high level of that behavior (Minimum value= 10 points, Maximum value= 40 points). Since the aim of this study was to determine the level of aggressive behaviors of adolescents, only the aggressive behaviors sub-dimension of the scale was used. The aggressive behaviors sub-dimension of the scale consists of 10 items. The scale is a 4-point Likert scale (1=Not at all, 4=Absolutely). Information about the validity of the scale is as follows; [χ^2 (243, N = 409) = 642.64, $p < .001$, RMSEA = .06, CFI = .90]. Cronbach's alpha coefficient for the internal consistency of the aggressive behaviors sub-dimension of the scale is .90. The alpha reliability coefficient, which is evaluated between 0 and 1, means that the internal consistency and reliability of the scale increase as it approaches to 1 (Izah et al., 2023). As a result of our study, the Cronbach's alpha coefficient is .84. Accordingly, it can be said that the scale showed a good fit with our sample group. A sample item is as follows: “When someone makes me angry or upset, I hit them.”

Ethical Committee Approval

An application was made to the Hacettepe University Ethics Commission for the conduct of the study, and it was found ethically appropriate by the commission. (Approval No: 35853172).

Data Collection Process

In order to conduct the study, permission was first obtained from the Ethics Committee of the Hacettepe University. Then, the relevant permissions were obtained from the Ministry of National Education (MoNE) in order to collect the data of the study. Accordingly, it was conveyed to the adolescents to be included in the study that participation was voluntary. Even if they agreed to participate in the study, they were informed that they could withdraw from the study at any stage of the study. Participant and parental consent forms were given to adolescents who agreed to participate in the study. The consent forms were collected on the specified date. Then, the scale and form containing the research questions were given to adolescents with complete consent forms. The researcher was present in the classrooms to answer the participants' questions and to ensure the internal validity of the study.

Data Analysis

SPSS v26 statistical software was used to analyze the data of the study. First, data entry and missing data checks were performed. Then, the cut-off value for normality was accepted between -3.29 and +3.29 (Tabachnick et al., 2013). In this direction, the Z value was calculated and the data of 36 participants who were found to be above +3.29 were not included in the analysis. Therefore, the analyses were conducted with the data of 1639 participants. In order to check whether the data set was normally distributed, it was first evaluated with “skewness” and “kurtosis” values. In this study, these values were determined to be between 1.40 and 1.89. Since

the “skewness and kurtosis” values were in the range of -2.00, +2.00 and the histogram and expected probability graphs were close to the normal distribution, it was accepted that the data set showed a normal distribution. Therefore, parametric analysis methods were used in this study (George, 2011; Tabachnick et al., 2013). The descriptive statistics values of the “Aggressive Behaviors” sub-dimension were obtained as Mean =15.47, SD=4.88, Min.=10.00, Max.=35.00. Whether the mean scores of the “Aggressive Behaviors” sub-dimension of the “Prosocial and Aggressive Behaviors Questionnaire” differed according to gender, social media usage status, and playing games on digital platforms was analyzed by “t-test for Independent Samples”; “One-Way Analysis of Variance (ANOVA)” was used to test whether the mean scores of the “Academic Achievement” subscale differed according to the variables of academic achievement, relationship with mother, relationship with father, relationship with schoolmates, mother’s dominant approach, father’s dominant approach, duration of social media use, and duration of playing games on digital platforms. In case of a significant difference in the variance analysis, post hoc tests were used to determine which groups the difference was between. Before using post hoc multiple comparison tests, the assumption of homogeneity of variances was tested, and in case of equality of variances, Scheffe test was used considering the unequal number of observations in the groups, and in case of unequal variances, Tamhane test was used. In hypothesis tests, Cohen’s d for t-test and partial eta squared (η^2) values for ANOVA were calculated. Partial eta squared effect values were evaluated as small: 0.01, medium: 0.059, large: 0.138 (Cohen, 2013). In hypothesis testing, the significance level was taken as 0.05.

Results

Comparison of Aggressive Behaviors According to Gender Variable

It was found that there was a statistically significant difference between the mean aggressive behavior scores of the participants according to gender [$t(1637) = -2.29$, $p = .022$, $d = 0.11$]. The mean aggressive behavior score of female adolescents (mean = 15.20, SD = 4.98) was found to be lower than the mean score of male adolescents (mean = 15.75, SD = 4.77). The results of the analysis are shown in Table 2.

Table 2

t-Test Results Regarding the Differentiation of Aggressive Behavior Scores According to Gender Variable

	Female (n=828)		Male (n=811)		t	p	d
	Avg.	SD	Avg.	SD			
Aggressive Behavior	15.20	4.98	15.75	4.77	-2.29	.022	0.11

Not. d: Cohen’s d

Comparison of Aggressive Behaviors According to Academic Achievement Level

There was a significant difference between the mean scores of adolescents' aggressive behavior according to academic achievement level [$F(3, 1,635) = 13.79$, $p < .001$, $\eta^2 = 0.02$]. The results of the analysis are given in Table 3.

Table 3

ANOVA Results Regarding the Differentiation of Aggressive Behavior Scores According to Academic Achievement Level

	Academic Achievement	n	Avg.	SD	F	p	η^2	Difference
Aggressive Behavior	Quite Good ^a	281	14.14	4.11	13.79	< .001	0.02	a<b,c,d
	Good ^b	589	15.23	4.65				
	Neither good nor bad ^c	672	16.01	5.09				
	Bad ^d	97	17.02	5.77				

As seen in Table 3, the mean score of aggressive behavior of adolescents whose academic achievement level was “very good” (Mean = 14.14, SD = 4.11) was significantly lower than the mean scores of participants whose academic achievement level was “good” (Mean = 15.23, SD = 4.65), “neither good nor bad” (Mean = 16.01, SD = 5.09) and “bad” (Mean = 17.02, SD = 5.77).

Comparison of Aggressive Behaviors According to Mother's Employment Status

It was found that there was a statistically significant difference between the mean scores of adolescents' aggressive behavior according to their mother's employment status [$t(1637) = 2.64$, $p = .008$, $d = 0.14$]. The results of the analysis are shown in Table 4.

Table 4

t-Test Results Regarding the Differentiation of Aggressive Behavior Scores According to Mother's Employment Status

	Employed (n=536)		Not employed (n=1103)		t	p	d
	Avg.	SD	Avg.	SD			
Aggressive Behavior	15.92	5.17	15.25	4.72	2.64	.008	0.14

As seen in Table 4, the mean score of aggressive behavior of adolescents whose mothers were employed (M = 15.92, SD = 5.17) was higher than the mean score of

adolescents whose mothers were not employed ($M = 15.25$, $SD = 4.72$). These findings indicate that there is a significant difference between the mean scores of aggressive behavior according to the mother's employment status.

Comparison of Aggressive Behaviors According to Number of Siblings

Differentiation of the mean aggressive behavior scores according to the number of siblings was examined. According to the ANOVA results, significant differences were found between the mean scores of aggressive behavior according to the number of siblings [$F(4, 1,635) = 5.21$, $p < .001$, $\eta^2 = 0.01$]. The results of the analysis are given in Table 5.

Table 5

ANOVA Results Regarding the Differentiation of Aggressive Behavior Scores According to the Number of Siblings

	Number of Siblings	n	Ort.	SS	F	p	η^2	Difference
Aggressive Behavior	None ^a	145	14.57	4.47	5.21	< .001	0.01	e>a,b,c,d
	1 Sibling ^b	676	15.39	4.75				
	2 Siblings ^c	502	15.48	4.86				
	3 Siblings ^d	208	15.37	4.59				
	4 or More Siblings ^e	108	17.31	6.25				

As seen in Table 5, the mean aggressive behavior scores of adolescents with four or more siblings (mean = 17.31, $SD = 6.25$) were significantly higher than the mean scores of adolescents with no siblings (mean = 14.57, $SD = 4.47$), one sibling (mean = 15.39, $SD = 4.75$), two siblings (mean = 15.48, $SD = 4.86$) and three siblings (mean = 15.37, $SD = 4.59$).

Comparison of Aggressive Behaviors According to Relationship Status with Mother

There were significant differences between the mean scores of aggressive behavior according to the relationship status with the mother [$F(2, 1,633) = 32.68$, $p < .001$, $\eta^2 = 0.04$]. The results of the analysis are given in Table 6.

Table 6

ANOVA Results Regarding the Differentiation of Aggressive Behavior Scores According to Relationship Status with Mother

	Relationship with Mother	n	Avg.	SD	F	p	η_p^2	Difference
Aggressive Behavior	Quite Good ^a	1053	14.91	4.59	32.68	<.001	0.04	a<b<c
	Good ^b	342	15.63	4.52				
	Not good ^c	241	17.66	5.90				

As seen in Table 6, the mean aggressive behavior score of adolescents who perceived their relationship with their mother as “quite good” ($M = 14.91$, $SD = 4.59$) was significantly lower than the mean score of adolescents who perceived their relationship with their mother as “good” ($M = 15.63$, $SD = 4.52$). In addition, the mean aggressive behavior score of adolescents who reported their mother's relationship status as “good” was significantly lower than the mean score of adolescents who reported their mother's relationship status as “not good” (Mean = 17.66, $SD = 5.90$).

Comparison of Aggressive Behaviors According to Relationship Status with Father

Significant differences were found between the mean scores of the participants' aggressive behavior according to the relationship status with the father [$F(3, 1,622) = 21.37$, $p < .001$, $\eta_p^2 = 0.04$]. The results of the analysis are given in Table 7.

Table 7

ANOVA Results Regarding the Differentiation of Aggressive Behavior Scores According to Relationship Status with Father

	Relationship with Father	n	Avg.	SD	F	p	η_p^2	Difference
Aggressive Behavior	Quite good ^a	917	14.87	4.50	21.37	<.001	0.04	a<c,d b<c,d
	Good ^b	392	15.41	4.59				
	Neither good nor bad ^c	202	16.73	5.41				
	Bad ^d	115	18.14	6.30				

As seen in Table 7, the mean scores of the adolescents who perceived their relationship with their fathers as “quite good” (Mean = 14.87, $SD = 4.50$) were significantly lower than the mean scores of the adolescents who perceived their

relationship with their fathers as “neither good nor bad” (Mean = 16.73, SD = 5.41) and “bad” (Mean = 18.14, SD = 6.30). In addition, the mean score of aggressive behavior of adolescents who reported their relationship status as “good” (Mean = 15.41, SD = 4.59) was significantly lower than the mean scores of adolescents who reported their relationship status as “neither good nor bad” and “bad”.

Comparison of Aggressive Behaviors According to Relationship Status with Schoolmates

Significant differences were found between the mean scores of adolescents' aggressive behavior according to their relationship status with schoolmates [$F(3, 1,635) = 6.26, p < .001, \eta^2 = 0.01$]. The results of the analysis are given in Table 8.

Table 8

ANOVA Results Regarding the Differentiation of Aggressive Behavior Scores According to Relationship Status with Schoolmates

	Relationship with Schoolmates	n	Ort.	SS	F	p	η^2	Difference
Aggressive Behavior	Quite good ^a	623	15.15	4.81	6.26	<.001	0.01	a<c,d b<c,d
	Good ^b	572	15.17	4.48				
	Neither good nor bad ^c	341	16.18	5.21				
	Bad ^d	103	16.70	5.82				

As seen in Table 8, the mean scores of the adolescents who perceived their relationship status with their schoolmates as “quite good” (Mean = 15.15, SD = 4.81) were significantly lower than the mean scores of the adolescents who perceived their relationship status as “neither good nor bad” (Mean = 16.18, SD = 5.21) and “bad” (Mean = 16.70, SD = 5.82). In addition, the mean scores of the participants who rated their relationship status as “good” (Mean = 15.17, SD = 4.48) were significantly lower than the mean scores of the participants who rated their relationship status as “neither good nor bad” and “bad”.

Comparison of Aggressive Behaviors According to Social Media Use

It was found that there was a statistically significant difference between the mean scores of adolescents' aggressive behavior according to social media use [$t(353.08) = -5.34, p < .001, d = 0.35$]. The results of the analysis are shown in Table 9.

Table 9

t-Test Results Regarding the Differentiation of Aggressive Behavior Scores According to Social Media Use Status

	No (n=229)		Yes (n=1410)		t	p	d
	Avg.	SD	Avg.	SD			
Aggressive Behavior	14.11	4.00	15.69	4.97	-5.34	< .001	0.35

As seen in Table 9, the mean aggressive behavior score of adolescents who did not use social media (Mean = 14.11, SD = 4.00) was found to be lower than the mean score of adolescents who used social media (Mean = 15.69, SD = 4.97). These findings show that there is a significant difference between the mean scores of aggressive behavior according to the status of social media use.

Comparison of Aggressive Behaviors According to Playing Games on Digital Platforms

There was no statistically significant difference between the mean scores of adolescents' aggressive behavior according to the status of playing games on digital platforms [$t(1637) = -1.94$, $p = .052$, $d = 0.12$]. The results of the analysis are shown in Table 10.

Table 10

t-Test Results Regarding the Differentiation of Aggressive Behavior Scores According to Playing Games on Digital Platforms

	No (n=317)		Yes (n=1322)		t	p
	Avg.	SD	Avg.	SS		
Aggressive Behavior	14.99	4.89	15.58	4.87	-1.94	.052

As seen in Table 10, the mean score of aggressive behavior of adolescents who do not play games on digital platforms (Mean = 14.99, SD = 4.89) does not show a significant difference compared to the mean score of adolescents who play games on digital platforms (Mean = 15.58, SD = 4.87).

Comparison of Aggressive Behaviors According to Duration of Social Media Use

There was a significant difference between the mean scores of adolescents' aggressive behavior according to the duration of social media use [$F(4, 1,634) = 39.04$, $p < .001$, $\eta^2 = 0.09$]. The results of the analysis are given in Table 11.

Table 11

ANOVA Results Regarding the Differentiation of Aggressive Behavior Scores According to the Duration of Social Media Use

	Social Media	n	Avg.	SD	F	p	η_p^2	Difference
Aggressive Behavior	Do not use ^a	224	14.11	3.98	39.04	< .001	0.09	a,b,c<d,e d<e
	Less than 1 hour ^b	229	14.09	4.14				
	1-3 hours ^c	548	14.64	4.03				
	3-5 hours ^d	341	16.44	5.04				
	5 hours or more ^e	297	17.97	6.00				

As seen in Table 11, the mean aggressive behavior scores of adolescents who use social media for “more than 5 hours” (Mean. = 17.97, SD = 6.00) and “3-5 hours” (Mean. = 16.44, SD = 5.04), “do not use” (Mean. = 14.11, SD = 3.98), “less than 1 hour” (Mean = 14.09, SD = 4.14) and “1-3 hours” (Mean = 14.64, SD = 5.04). In addition, the mean aggressive behavior score of adolescents who used social media for “3-5 hours” was significantly lower than the mean score of adolescents who used social media for “more than 5 hours”.

Comparison of Aggressive Behaviors According to Digital Game Duration

It was found that there were significant differences between the mean aggressive behavior scores of adolescents according to the duration of playing digital games [$F(4, 1,635) = 17.65, p < .001, \eta^2 = 0.04$]. The results of the analysis are given in Table 12.

Table 12

ANOVA Results Regarding the Differentiation of Aggressive Behavior Scores According to Digital Game Duration

	Digital Game Duration	n	Avg.	SD	F	p	η_p^2	Difference
Aggressive Behavior	Do not play ^a	313	14.99	4.92	17.65	< .001	0.04	a,b,c<d,e
	Less than 1 hour ^b	416	14.62	4.46				
	1-3 hours ^c	502	15.13	4.34				
	3-5 hours ^d	214	16.66	5.28				
	5 hours or more ^e	194	17.60	5.67				

As seen in Table 12, the mean aggressive behavior scores of the participants who played digital games for “more than 5 hours” (Mean. = 17.60, SD = 5.67) and “3-5 hours” (Mean. = 16.66, SD = 5.28), “Do not play” (Mean. = 14.99, SD = 4.92), “Less than 1 hour” (Mean = 14.62, SD = 4.46), and “1-3 hours” (Mean = 15.13, SD = 4.34).

Discussion, Conclusion and Suggestions

In this study, the aggression levels of adolescents attending secondary and high school in Mamak, Keçiören and Sincan districts of Ankara province were investigated. Although there are studies associated with aggression in the literature, this study aimed to examine the aggressive behaviors of adolescents according to various sociodemographic variables under current conditions. It is found that male adolescents had higher aggressive behavior scores than female adolescents. The most common consistent finding obtained as a result of many studies on aggression and violence is that there are differences between genders in both national and international literature. In other words, males exhibit aggressive behaviors more than females (Copping, 2017; Fahlgren et al., 2022). According to the results of a study conducted with ninth grade students continuing their education in high schools in Turkey, aggression is at a higher level in boys than in girls (Kılınç & Murat, 2012). In another study conducted with adolescents attending secondary schools, it was suggested that male students had a higher risk of showing aggressive behavior than female students (Mert et al., 2021). It can be concluded that these results are related to gender roles. From the first years of their lives, individuals receive feedback from cultural norms about expressing their emotions in a gender-appropriate way (Chaplin, 2015). While boys receive feedback about not expressing most emotions, girls receive feedback about expressing and displaying socially unacceptable emotions such as anger (Brody, 1985). In this context, this study’s results are consistent with the results of previous studies.

Another finding in our study was that the levels of aggression of adolescents differed according to their perceived academic achievement levels. We found that the aggressive behavior scores of adolescents whose academic achievement level was “quite good” were significantly lower than the scores of adolescents who perceived their academic achievement level as “good”, “neither good nor bad” and “bad”. According to the results of the study whose the sample group consisted of one hundred school-age adolescent students, there is a negative relationship between academic achievement and aggression of adolescents (Tripathy & Sharma, 2017). Similarly, another study found a negative relationship between academic achievement and physical aggression in both genders (Muñoz Reyes et al., 2019). According to a study in which 2, 409 adolescents attending high school were sampled, it was found that adolescents who perceived their academic achievement as poor had higher levels of aggression (Avci et al., 2016). In this context, it can be said that our finding coincides with the literature. However, since the academic achievement levels of adolescents are self-reports, it should be taken into consideration that their answers may not reflect an objective attitude and that the answers may be biased.

According to another finding, the level of aggression of adolescents whose mothers worked was found to be higher than adolescents whose mothers did not work. Studies have shown that attachment between children and parents has a direct effect on the level of aggressive behaviors of adolescents (Sharma, 2016). In a study conducted with adolescents aged 15-19 in Indonesia, the role of mother and child attachment in adolescents' aggressive behaviors was examined. In line with the results obtained from the study, it was reported that a healthier attachment pattern established by adolescents with their mothers may reduce the likelihood of aggressive behaviors, but anxious, insecure attachment patterns may increase the risk of aggressive behaviors (Muarifah et al., 2022). In this framework, it can be stated that the relatively high responsibilities of employment mothers may cause negativity in the formation of a healthy attachment pattern with their children. From another perspective, it has been observed that adolescents whose mothers work are more protective, demanding, loving and use symbolic rewards more frequently in their mother-child relationships than adolescents whose mothers do not work. In addition, it was reported that adolescents whose mothers did not work were more likely to use symbolic and object punishment in parent-child relationships, while adolescents whose mothers worked had significantly higher self-esteem (Roy & Banerjee, 2016). According to a study consisting of adolescents between the ages of 14-18, a negative relationship was found between self-esteem and aggressive behaviors (Özdemir et al., 2017). Although our finding is in parallel with the literature, the fact that the number of employed and non-employed mothers in our sample group is not equal should be taken into consideration.

According to another finding of our research, adolescents' aggressive behavior scores differed according to the number of siblings. The mean aggressive behavior scores of adolescents with four or more siblings were higher than those of adolescents with "no siblings", "one sibling", "two siblings" and "three siblings". Considering the existing literature, studies emphasize that siblings have important roles in supporting each other's development for many families (Farr et al., 2016). In parallel with our findings, it is thought that this situation may result from parents' inability to allocate time to children in line with their needs and to apply positive parenting strategies. As a matter of fact, there are findings in the literature that associate adolescents' aggressive behaviors with negative parenting practices (Kuppens et al., 2013). In a study, it was found that pressure/discipline and punishment increased in parental attitudes as the number of siblings increased (Azkeskin et al., 2013). According to the results of a study conducted with an adolescent sample, the mother's authoritarian parenting level was positively related to the aggressive behaviors of adolescents, while the mother's lenient parenting style was negatively related to the aggressive behaviors of adolescents (Azimi et al., 2012). However, there is also a finding in the national literature that adolescents with four or more siblings have lower rates of violence (Ayhan & Özkan, 2016). For this reason, it can be concluded that more research is needed to ensure consistency in the literature on this subject.

Another finding we obtained, adolescents' aggressive behavior scores differed according to their relationship with their mothers. The mean aggressive behavior

scores of adolescents who rated their relationship with their mothers as “quite good” were significantly lower than those of adolescents who rated their relationship with their mothers as “good”. Similarly, the mean aggressive behavior scores of the participants who rated their relationship with their mother as “good” were significantly lower than that of the adolescents who rated their relationship with their mother as “not good”. In a study examining adolescents' aggressive behaviors in different contexts, it was reported that in cases where aggressive behavior, aggressive communication and family conflict are high in the family, open communication with parents, general expressiveness and family harmony scores are low (Estévez López et al., 2018). According to the results of a study consisting of a sample of middle school students, as the supportive attitude and accepting attitude of parents towards their children decreases, the level of aggression of adolescents increases (Yıldız & Kılıçaslan Çelikkol, 2019). According to the results of another study conducted with sixth and seventh grade adolescents, a negative relationship was found between perceived maternal and paternal attitudes as caring, affectionate, participatory and aggressive behaviors. In addition, a negative relationship was found between adolescents' perceived democratic attitudes of their parents, providing opportunities for them to express their individuality, and encouraging attitudes and aggressive behaviors (Engin et al., 2018). Within this scope, it is a logical conclusion that adolescents who have a better relationship with their mothers have lower levels of aggression. Similarly, another result we obtained is that the aggressive behavior levels of adolescents differ according to their relationship with their fathers. We found that the mean aggressive behavior scores of adolescents who rated their relationship with their fathers as “quite good” were significantly lower than those of adolescents who rated their relationship with their fathers as “neither good nor bad” and “bad”. Researchers have emphasized that fathers have an important role in protecting adolescents from criminal and risky behaviors (Goncy & van Dulmen, 2010). Consistent with this finding, another study reported that father-adolescent attachment was associated with a decrease in problem behaviors (Fosco et al., 2012). In a study of adolescents aged 12-14, the verbal aggression and anger scores of adolescents who perceived their parents' attitudes as warm, patient and understanding were found to be lower than those of adolescents who perceived their parents' attitudes as “strict, oppressive”, “inconsistent, contradictory” or “other” (Kekeç & Tezcan, 2019). In another study conducted with a sample group of high school students, while the violent tendencies of adolescents who perceived their parents' attitudes as democratic decreased, the violent tendencies of adolescents who perceived their parents' attitudes as authoritarian increased (Yüksel & Tambağ, 2021). To another study conducted with adolescents between the ages of 15-18, adolescents who perceived their parents' attitudes as indifferent and authoritarian had high levels of aggression tendencies, while adolescents who perceived their parents' attitudes as democratic had low levels of aggression tendencies (Yıldız & Erci, 2011). Thus, it can be said that the findings obtained within the scope of our study are compatible with the findings obtained from the studies in the literature.

Another finding is that, the levels of aggressive behavior of adolescents differed according to their relationships with their schoolmates. The mean scores of adolescents who reported their relationships with their schoolmates as “very good” were significantly lower than those of adolescents who reported their relationships as “neither good nor bad” and “bad”. In addition, the mean scores of the adolescents who stated that their relationship with their schoolmates was “good” were significantly lower than those who stated that their relationship with their schoolmates was “neither good nor bad” and “bad”. In line with the results of a study, it was emphasized that friendship relationships may have a critical role in creating prevention and intervention strategies to reduce aggressive behaviors (Malti et al., 2015). In another study, it was reported that friendship relationships are a protective factor for adolescents' substance use and aggression (Forster et al., 2015). To sum up, the finding overlaps with the literature.

Another finding we obtained is that the aggression levels of adolescents differ according to whether they use social media or not. The aggressive behavior scores of adolescents who do not use social media are lower than those of adolescents who use social media. In a study conducted with adolescents, it was concluded that social media use was associated with acts involving aggressive behaviors (fighting, hostility) in interpersonal relationships. In addition, it was also reported that exposure to violent content on social media may be associated with impulsive and aggressive outbursts in adolescents (Wallace et al., 2023). According to another study, higher levels of social media use among adolescents may be associated with more frequent substance use and violent behavior (Vannucci et al., 2020). In this context, it can be stated that our finding supports the research results.

Another finding we obtained from our research is that the levels of aggressive behavior of adolescents do not differ according to the status of playing games on digital platforms. This result is surprising when previous studies are considered. In a study conducted with 10-14-year-old adolescents, it was found that playing online games has a role in predicting externalized behavioral problems, that is, aggression and criminal acts (Holtz & Appel, 2011). In another study, the effect of games on the aggression levels of adolescents immediately after playing games on digital platforms was investigated. The findings of the study indicate that the type of game played by adolescents has an effect on suppressing or increasing aggression. In other words, cooperative games played by adolescents suppressed aggression, but the type of game that requires competition increased the level of aggression (Eden & Eshet-Alkalai, 2014). According to the results of the study conducted with a sample group of high school students, adolescents who play computer games and adolescents who do not play computer games differ in terms of aggressive behaviors. It was concluded that adolescents who play computer games have higher aggression total scores than adolescents who do not play computer games (Özmen & Aktaş, 2019). In another study conducted with a sample group of secondary school students, it was found that the aggression levels of adolescents who played digital games for 121 minutes or more were higher than adolescents who played digital games between 0-60 minutes

(Güvendi et al., 2019). The related literature suggests that playing games on digital platforms causes differences in the level of aggressive behavior. To conclude, findings of this study is not in line with the existing literature but provides a new perspective.

Another finding, the mean scores of adolescents' aggressive behavior differed in terms of duration of their social media use. The mean aggressive behavior scores of adolescents who stated that they use social media for “5 hours or more” were significantly higher than the scores of adolescents who use social media for “I do not use social media”, “less than 1 hour”, and “1-3 hours”. In addition, the mean aggressive behavior scores of adolescents who stated the duration of social media use as “3-5 hours” were significantly lower than the scores of adolescents who stated the duration of social media use as “5 hours or more”. A study found that increased time adolescents spend on social media is associated with behavioral problems, depression and increased alcohol consumption (Brunborg & Andreas, 2019). In another study, increased screen time on social media was associated with self-harm behaviors, depression, and lower levels of self-confidence in female adolescents aged 13-15 (Barthorpe et al., 2020). Within this scope, it can be said that our finding is consistent with the existing literature. Another finding we obtained is that, adolescents' aggressive behavior levels differed according to the duration of their digital games. The mean aggressive behavior scores of adolescents who stated that they played games on digital platforms for “5 hours and more” and “3-5 hours” were significantly higher than the mean scores of adolescents who stated that they played games for “I do not play games on digital platforms”, “less than 1 hour” and “1-3 hours”. In a study conducted with adolescents, it was found that internet gaming disorder was associated with antisocial behaviors, self-esteem problems, and anger regulation problems (Wartberg et al., 2017). Another study, adolescents -especially male adolescents- who reported playing video games for four hours or more a day were associated with negative experiences such as bullying (Brooks et al., 2016). In this framework, our finding supports the results of the current research.

Within the scope of this study, the variables that differentiate the aggressive behavior levels of adolescents were investigated. The results are intended to shed light on the prevention and intervention programs to be carried out by policy makers, school personnel and other professionals in the field. As a result of our research, it was found that the aggressive behavior levels of adolescents differed according to gender, academic achievement level, mother's employment status, number of siblings, relationship with mother, relationship with father, relationship with schoolmates, social media usage status, social media usage time, duration of playing games on digital platforms, but not according to the status of playing games on digital platforms.

In line with our results, we concluded that the aggression scores of adolescents with four or more siblings were at a higher level. Although there are results in the literature that support our findings, there are also results that adolescents with four or more siblings have a decreased tendency to violence. For this reason, it may be

recommended to conduct research to ensure consistency in the literature on whether aggressive behaviors differ according to the number of siblings.

Our result that adolescents' aggressive behaviors differ according to their perceived friend relationship is in line with the literature. However, domestic studies on whether aggressive behaviors differ according to adolescents' perceived friend relationships are limited. Researchers may be recommended to investigate this variable with different sample groups.

Considering the existing literature, there are results that playing games on digital platforms causes differentiation in the level of aggressive behavior of adolescents. For this reason, it may be recommended to re-investigate this variable with different sample groups.

Our study was conducted with adolescents aged 11-16 years who continue their education in three low socioeconomic districts of Ankara province. In order to increase the generalizability of the results obtained from the study, it may be recommended to conduct studies with adolescents from different socioeconomic levels and compare the results.

Our research is not exempt from some limitations. First, our study is limited to three low socioeconomic districts of Ankara. Second, the sample group of our study is limited to 11-16 year old adolescents. Third, the design of the study is cross-sectional and therefore no cause-effect relationship can be mentioned. Finally, the results of our study are limited to adolescents' self-reports.

Ergenlerin Saldırgan Davranışlarının İncelenmesi

MAKALE TÜRÜ	Başvuru Tarihi	Kabul Tarihi	Yayın Tarihi
Araştırma Makalesi	03.06.2024	16.02.2024	25.11.2024

Didem Aslanyürek ¹
Hacettepe Üniversitesi

Haktan Demircioğlu ²
Hacettepe Üniversitesi

Öz

Bu araştırma ile ergenlerin saldırgan davranışlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeline göre tasarlanmıştır. Çalışmanın örneklem grubunu 11-16 yaş grubundaki 1639 ergen (828 kız, 811 erkek) oluşturmuştur. Araştırmanın verileri, özgün bağımsız değişkenleri içeren “Demografik Bilgi Formu” ve “Olumlu Sosyal ve Saldırgan Davranışlar Ölçeği”nin” alt boyutu olan “Saldırgan Davranışlar” aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, ergenlerin saldırgan davranış düzeylerinin cinsiyete, akademik başarı düzeyine, anne çalışma durumuna, kardeş sayısına, anne ile ilişki, baba ile ilişki, okul arkadaşları ile ilişki, sosyal medya kullanım durumu, sosyal medya kullanım süresi, dijital platformlarda oyun oynama süresine göre farklılaştığı; dijital platformlarda oyun oynama durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Araştırma sonuçları, alanyazındaki ilgili mevcut çalışmalar ve teorik bilgiler çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Ergenlik, gelişim, sosyal gelişim, duygusal gelişim, davranış problemleri, saldırgan davranışlar

¹*Sorumlu Yazar:* Doktora Öğrencisi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü, Çocuk Gelişimi A.B.D., E-posta: didem.aslanyureek@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1249-148X>

²Doç. Dr., Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Özel Gereksinimli Çocukların Gelişimi A.B.D., E-posta: hdemircioglu@hacettepe.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5092-1698>

Ergenlik, bireyleri çocukluktan genç yetişkinliğe bağlayan yaşamın uzun ve birçok değişimin yaşandığı evresidir (Johnson ve diğ., 2011). Bu evre, bireylerin biyolojik gelişimlerinin yanı sıra sosyal ve duygusal açıdan önemli gelişimleri kapsayan bir dönem olarak tanımlanmaktadır (Sawyer ve diğ., 2018). Ergenler birçok değişimi yaşadıkları bu dönemde duygusal çalkantılar da yaşayabilmektedir. Hall (1904), bu dönemde yaşanan duygusal çalkantıları da vurgulamak için ergenlik dönemini “fırtına ve stres” dönemi olarak tanımlamıştır (Aktaran, Berzonsky, 1982). Bu bağlamda, ergenlerin yaşadıkları stres davranışlarına yansiyarak birtakım uyumsuzluklara neden olabilmektedir. İlgili araştırmalar, ergenlerin stres düzeyleri ile saldırgan davranışları arasında ilişkiyi vurgulamaktadır (Olutunde, 2017). Bir diğer çalışmada, ergenlerin duygularını ifade edebilmek ve problemlerini çözebilmek için saldırgan davranışlar sergiledikleri ifade edilmiştir (Amanda ve diğ., 2018). Alanyazına bakıldığında saldırganlıkla ilgili farklı tanımlar olduğunu görmek mümkündür. Genel bir çerçeveden ele alındığında saldırganlık; psikolojik, fiziksel ya da sosyal açıdan zarar vermek amacıyla herhangi bir kişiye ya da nesneye yönelik doğrudan ya da dolaylı olarak gerçekleştirilen eylemler olarak tanımlanmıştır (Mann ve Yadav, 2016). Sosyal psikolojideki tanıma göre ise saldırganlık, bireyin başka birine zarar vermek amacıyla gerçekleştirdiği davranışlar olarak ifade edilmektedir (Sidhu ve diğ., 2019). Tanımlara bakıldığında farklılıklar olsa da saldırganlık, olumsuz bir sosyal davranış olarak değerlendirilmektedir (Bushman ve Huesmann, 2010).

Saldırgan davranışlar itme, kakma, çarpma gibi fiziksel olmanın yanı sıra alay etme, lakap takma ya da sözlü hakaret gibi farklı biçimlerde olabilir (Hubbard ve diğ., 2010). Ergenler arasında evrensel bir problem olan saldırganlık bireylerin gelişimsel süreçlerini olumsuz etkileyen sorunlardan biridir (Afdal ve diğ., 2020; Castillo-Eito ve diğ., 2020). Üstelik, saldırganlık sadece eylemi gerçekleştiren değil, aynı zamanda eyleme maruz kalan ergenlerde de olumsuz etkilere neden olmaktadır (Faris ve Ennett, 2012). Bu sebeple saldırgan davranışlara ilişkin risk faktörlerinin belirlenmesi ilgili önleme ve müdahale çalışmaları için önemlidir (Liu ve diğ., 2013). Bu kapsamda yapılan çalışmalar, saldırganlığın farklı bileşenlerinin ve gelişimsel süreçlerinin anlaşılmasına böylelikle saldırgan davranışların başlangıcını kavrama, tanımlama ve önleme süreçlerine katkı sunabilir (Ebesutani ve diğ., 2014). Bu kapsamda, saldırganlığın kısa dönemde ortaya çıkacak olumsuz sonuçlarının yanı sıra uzun dönemde ortaya çıkabilecek olumsuz durumların önlenmesi açısından büyük bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Aksi halde saldırganlık kalıcı hale gelebilir. Saldırganlık, kalıcı hale geldiğinde uzun vadede olumsuz sonuçlara neden olabilir. Saldırganlığın kalıcı hale gelmesi ile birlikte bireylerin yetişkinlikte düşük düzeyde sosyoekonomik durum, suça eğilim, işsizlik ve toplumdan izole olma gibi olumsuzluklarla karşılaşabilecekleri belirtilmektedir (Buchmann ve diğ., 2014). Dolayısıyla saldırganlıkla ilgili araştırmaların yapılması uzun dönemde ortaya çıkabilecek sosyal, psikolojik, ekonomik ve fiziksel zararları azaltmaya da katkı sağlayabileceği araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır (Denson ve diğ., 2012).

Ergenlerin saldırgan davranışlarıyla ilişkilendirilebilecek çeşitli araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Bu çerçevede yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, saldırganlık ile probleme çözüm odaklı olmayan yaklaşım, özgüvensiz yaklaşım ve sorumluluk almama arasında pozitif yönde bir ilişki, saldırganlık ile çözüm odaklı yaklaşım ve kararlı-sebatkar yaklaşım arasında negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ek olarak, çözüm odaklı problem çözme ve kararlı-sebatkar tutumun da, saldırganlığı anlamlı düzeyde açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır (Arslan ve diğ., 2010). Ergenlerle yapılan bir başka çalışmada, saldırgan olmayan ergenlerin saldırgan olan ergenlere göre stres yönetimi ve pozitif ergen gelişimi puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ergenlerin saldırganlıkları ile duygusal zeka, sağlıklı aile işlevleri ve olumlu değerler arasında olumsuz bir ilişki olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir (Pérez-Fuentes ve diğ., 2019). Diğer bir çalışmadan elde edilen sonuç ise ergenlerin saldırgan davranışlarının, madde kullanımı, suça eğilim, depresyon ve akademik başarısızlığın yordayıcısı olduğudur (ZinatMotlagh ve diğ., 2013). Son yıllarda yapılan bir çalışmada ergenlerde fiziksel saldırganlık ile şiddete tanık olma ve mağduriyet (şiddete maruz kalmanın iki biçimi) ve diğer olumsuz yaşam olayları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, bireylerin fiziksel saldırganlık eylemlerinde bulunması, şiddete tanık olmaları ile ilişkilidir. Ayrıca, bireylerin olumsuz yaşam olaylarını yaşama sıklıkları şiddete tanık olma ve mağdur olma durumları arasındaki artışla da ilişkilendirilmiştir (Farrell ve diğ., 2020).

Alanyazındaki araştırmalardan elde edilen bulgular doğrultusunda hem saldırgan eylemi gerçekleştiren hem de saldırgan eyleme maruz kalan ergenlerin sağlıklı gelişimi ve toplumun refahı açısından, saldırgan eylemlerle ilişkili olabilecek çalışmaların yapılmasının önemli olduğu söylenebilir. Bu hedef doğrultusunda yapılan araştırmalar sonucunda, ergenlerin saldırgan davranışları ile ilişkilendirilmiş farklı değişkenlerden oluşan çalışmalar gerçekleştirildiği görülmüştür. Ancak, büyük örneklem gruplarından oluşan ve özgün sosyodemografik soruları içeren çalışmaların sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Alanyazındaki bu eksikliği gidermek, çalışmanın temel amacıdır. Bu bağlamda, araştırmanın alt problemi aşağıda yer verilmiştir:

1. Ergenlerin saldırgan davranış düzeyleri cinsiyetlerine, akademik başarı düzeylerine, anne çalışma durumlarına, kardeş sayılarına, anne, baba ve okul arkadaşlarıyla algıladıkları ilişkilere, sosyal medya kullanım durumlarına, dijital platformlarda oyun oynama durumlarına, sosyal medya kullanım sürelerine ve dijital platformlarda oyun oynama sürelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren-örnekleme, veri toplama araçları, etik süreçler, verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkında bilgi sunulmuştur.

Araştırma Modeli

Ergenlerin saldırgan davranış düzeylerini incelemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma, nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeline ve kesitsel tarama desenine göre tasarlanmıştır. Tarama modeli, araştırma kapsamındaki katılımcıların

düşünceleri, tutumları ve inançları hakkında bilgi toplamak amacıyla kullanılmaktadır (McMillan ve Schumacher, 2010). Bu çalışmada toplanan veriler tek seferde toplandığından tarama modellerinden kesitsel desen türündedir (Fraenkel ve diğ., 2018).

Evren-Örneklem / Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini belirlemek amacıyla gelişimsel bir risk faktörü olması nedeniyle Türkiye Cumhuriyeti Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (SEGE) 2022 Raporu kapsamında Ankara ilinin sosyo-ekonomik düzeyi daha az gelişmiş ilçeleri belirlenmiştir (SEGE, 2022). Bu kapsamda, ilgili rapor doğrultusunda sosyo-ekonomik açıdan daha az gelişmiş ilçeler olan Mamak, Keçiören ve Sincan ilçelerinde eğitim-öğretimine devam eden 235.671 ergen araştırmanın evrenini oluşturmuştur (MEB, 2022). Araştırmanın örneklem büyüklüğü istatistiksel güç analizi yapılarak (G* Power) belirlenmiştir. G* Power, araştırmalarda yaygın olarak kullanılan istatistiksel testler için yüksek hassasiyetli güç analizleri gerçekleştirmeyi sağlayan bir programdır (Erdfelder ve diğ., 1996). Gaskin ve Happell (2013)'in aktarımına göre uygun örneklem büyüklüğü istatistiksel güç analizi yapılarak belirlenebilir (Gaskin ve Happell, 2013). Bu doğrultuda Mamak, Keçiören ve Sincan ilçelerinde ortaokul ve lise eğitimine devam eden 11-16 yaş ergenlerle ulaşılması gereken minimum örneklem büyüklüğü 410 olarak bulunmuştur. Araştırmada evreni temsil edecek okullar rastlantısal (tesadüfi) yöntemlerinden küme örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Rastlantısal (tesadüfi) örnekleme seçme yönteminde örnekleme seçilen bireylerin seçilme olasılıkları başlangıçta bellidir. Küme örneklemede ise katılımcılar buldukları mahalle, sokak, okul gibi kümeler içinden rastgele seçilirler (Kılıç, 2013). Araştırma kapsamında yer alan katılımcılara yönelik bir liste olmasa da Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokul ve lise kurumlarının listesine kolayca ulaşabilmesi sebebiyle bu yöntem tercih edilmiştir (MEB, 2023). Çalışma kapsamında yer alacak okulların belirlenebilmesi rastgele sayı tablosu kullanılarak belirlenmiştir. Okullardan verilerin hangi dersliklerden toplanacağı benzer şekilde rastgele sayı tablosu kullanılarak seçilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden gönüllü katılımcılardan toplam 1800 veri toplanmıştır. 125 veri formu, katılımcıların eksik yanıtlar vermesi sebebiyle veri grubuna dahil edilmemiştir. Veri analizleri sırasında 36 verinin normal dağılıma uygunluk göstermediği tespit edilmiştir. Bu sebeple bu veriler, veri seti dışında bırakılmıştır. Bu dışlama kriterleri sonucunda araştırmanın örneklem grubu, 11-16 yaş grubundaki 1639 ergenden oluşmuştur. Katılımcıların sosyodemografik değişkenlerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1.*Sosyodemografik Değişkenlere İlişkin Bilgiler*

		n
Cinsiyet	Kız	828
	Erkek	811
Akademik Başarı Düzeyi	Oldukça iyi	281
	İyi	589
	Ne iyi ne kötü	672
	Kötü	97
Anne Çalışma Durumu	Çalışıyor	536
	Çalışmıyor	128
	Yok	145
Kardeş Sayısı	1 kardeş	676
	2 kardeş	502
	3 kardeş	208
	4 ve üzeri	108
	5. sınıf	220
Sınıf Düzeyi	6. sınıf	201
	7.sınıf	210
	8.sınıf	264
	9.sınıf	479
	10.sınıf	265

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verilerinin toplanmasında Demografik Bilgi Formu ve Olumlu Sosyal ve Saldırgan Davranışlar Ölçeği'nin Saldırgan Davranışlar alt boyutu kullanılmıştır..

Demografik Bilgi Formu

Bu form, araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Katılımcıların cinsiyeti, algıladıkları akademik başarı düzeyi, anne çalışma durumu, kardeş sayısı, algıladıkları anne, baba, kardeş ve okul arkadaşları ile ilişki durumları, sosyal medya kullanım durumu, dijital platformlarda oyun oynama durumu, sosyal medya kullanım süresi ve dijital platformlarda oyun oynama süresi sorularından oluşmaktadır.

Olumlu Sosyal ve Saldırgan Davranışlar Ölçeği

Ergenlerin olumlu sosyal ve saldırgan davranışlarını belirleyebilmek için Boxer ve arkadaşları tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmaları Bayraktar ve arkadaşları tarafından yapılmıştır (Bayraktar ve diğ., 2010; Boxer ve diğ., 2004).

Ölçek, "Saldırgan Davranışlar, Amaca Yönelik Olumlu Sosyal Davranış, Tepkisel Olumlu Sosyal Davranış ve Özgeci Olumlu Sosyal Davranış" olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Her bir alt boyutun puanlamasının ayrı ayrı yapıldığı ve her bir alt boyuttan alınan yüksek puanın o davranışın yüksek düzeyde gerçekleştiği bilgisi alınmıştır (Minimum değer= 10 puan, Maksimum değer= 40 puan) Bu araştırmanın amacı, ergenlerin saldırgan davranış düzeylerini belirleyebilmek olduğundan ölçeğin sadece saldırgan davranışlar alt boyutu kullanılmıştır. Ölçeğin saldırgan davranışlar alt boyutu 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 4'lü likert türündedir (1= Hiç tanımlamıyor, 4=Kesinlikle tanımlıyor). Ölçeğin geçerliğine ilişkin bilgiler ise şu şekildedir; [χ^2 (243, N = 409) = 642.64, p < .001, RMSEA = .06, CFI = .90]. Ölçeğin saldırgan davranışlar alt boyutu iç tutarlığına ait Cronbach alfa katsayısı .90'dır. 0 ile 1 aralığında değerlendirilen alfa güvenilirlik katsayısı 1'e yaklaştıkça ölçeğin iç tutarlığının ve güvenilirliğinin arttığı anlamına gelmektedir (Izah ve diğ., 2023). Çalışmamız sonucunda ise elde ettiğimiz Cronbach alfa katsayısı ise .84'tür. Bu doğrultuda, ölçeğin örneklem grubumuzla iyi uyum gösterdiği söylenebilir. Örnek bir madde ise şu şekildedir: "Birileri beni sınırlendirdiğinde ya da keyfimi kaçırdığında onlara vururum."

Etik Kurul Kararı

Araştırmanın yürütülebilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'na başvurulmuş ve başvuru sonucunda komisyon tarafından etik açıdan uygun bulunmuştur (Onay No: 35853172).

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın yürütülebilmesi için öncelikle Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulu'ndan izin alınmıştır. Daha sonra, araştırmanın verilerini toplayabilmek için Milli Eğitim Bakanlığı'ndan (MEB) ilgili izinler alınmıştır. Bu doğrultuda araştırmaya dahil olacak ergenlere katılımın gönüllülük ilkesine dayandığı aktarılmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul etseler dahi, çalışmanın herhangi bir aşamasında araştırmadan çekilebilecekleri ifade edilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden ergenlere katılımcı ve veli onam formları verilmiştir. Belirlenen tarihte onam formları toplanmıştır. Ardından araştırma sorularının yer aldığı ölçek ve form, onam formu eksiksiz olan ergenlere verilmiştir. Araştırmacı, katılımcıların sorularını yanıtlayabilmek ve bu doğrultuda araştırmanın iç geçerliğini sağlamak amacıyla dersliklerde bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Çalışmanın verilerini analiz etmek için SPSS v26 istatistik yazılımı kullanılmıştır. İlk olarak veri girişleri ve kayıp veri kontrolleri yapılmıştır. Ardından normallik için sınır değeri -3.29 ile +3.29 arası kabul edilmiştir (Tabachnick ve diğ., 2013). Bu doğrultuda Z değeri hesaplanmıştır ve + 3.29 değerinin üzerinde kaldığı anlaşılan 36 katılımcıya ait veriler analize dahil edilmemiştir. Bu nedenle, 1639 katılımcının verisi ile analizler yapılmıştır. Veri setinin normal dağılım gösterip göstermediğini kontrol etmek amacıyla öncelikle "çarpıklık" ve "basıklık"

değerleriyle değerlendirilmiştir. Bu çalışmada, bu değerlerin 1.40 ile 1.89 arasında olduğu belirlenmiştir. “Çarpıklık ve basıklık” değerlerinin -2.00, +2.00 aralığında olması, histogram ile beklenen olasılık grafiklerinin normal dağılıma yakın olduğu görülmesinden dolayı veri setinin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Bu nedenle, bu çalışmada parametrik analiz yöntemleri kullanılmıştır (George, 2011; Tabachnick ve diğ., 2013). “Saldırgan Davranışlar” alt boyutu betimsel istatistik değerleri ise Ort.=15.47, SS=4.88, Min.=10.00, Maks.=35.00 olarak elde edilmiştir. “Olumlu Sosyal ve Saldırgan Davranışlar Ölçeği'nin”, “Saldırgan Davranışlar” alt boyutu puan ortalamalarının cinsiyete, sosyal medya kullanım durumuna, dijital platformlarda oyun oynama durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı, “Bağımsız Örneklem için t-testi” ile; akademik başarı, anne ile ilişki, baba ile ilişki, okul arkadaşları ile ilişki durumu, anne baskın yaklaşımı, baba baskın yaklaşımı, sosyal medya kullanım süresi, dijital platformlarda oyun oynama süresi değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığı ise “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” ile test edilmiştir. Varyans analizinde anlamlı farklılık bulunması durumunda farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için post hoc testleri kullanılmıştır. Post hoc çoklu karşılaştırma testleri kullanılmadan önce varyansların homojenliği varsayımı test edilmiş olup varyansların eşitliği durumunda gruptaki gözlem sayılarının eşit olmaması dikkate alınarak Scheffe, eşit olmadığı durumda ise Tamhane testi kullanılmıştır. Hipotez testlerinde etki büyüklükleri t testi için Cohen's d, ANOVA için kısmi eta kare (η^2) değerleri hesaplanmıştır. Kısmi eta kare etki değerleri küçük: 0.01, orta: 0.059, büyük: 0.138 etki olarak değerlendirilmiştir (Cohen, 2013). Hipotez sınamalarında, anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın bulguları sunulmuştur.

Saldırgan Davranışların Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Cinsiyete göre katılımcıların saldırgan davranış puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur [$t(1637) = -2.29, p = .022, d = 0.11$]. Kız ergenlerin saldırgan davranış puan ortalaması ($Ort. = 15.20, SS = 4.98$), erkek ergenlerin puan ortalaması ($Ort. = 15.75, SS = 4.77$) ile karşılaştırıldığında daha düşük bulunmuştur. Analiz sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2

Saldırgan Davranış Puan Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin t-Testi Sonuçları

	Kız (n=828)		Erkek (n=811)		t	p	d
	Ort.	SS	Ort.	SS			
Saldırgan Davranış	15.20	4.98	15.75	4.77	-2.29	.022	0.11

Not. d: Cohen's d

Tablo 2’de görüldüğü üzere bu bulgular, saldırgan davranış puan ortalamaları arasında cinsiyetlere göre önemli bir farklılık olduğunu, bu farkın erkekler aleyhine olduğunu göstermektedir. Cohen’s $d = 0.11$ olarak bulunmuştur. Bu doğrultuda, küçük bir etki büyüklüğü elde edildiği söylenebilir.

Saldırgan Davranışların Akademik Başarı Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Akademik başarı düzeyine göre ergenlerin saldırgan davranış puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$F(3, 1,635) = 13.79, p < .001, \eta^2 = 0.02$]. Yapılan analiz sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

Saldırgan Davranış Puan Ortalamalarının Akademik Başarı Düzeyine Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Sonuçları

	Akademik Başarı	n	Ort.	SS	F	p	η^2	Fark
	Oldukça iyi a	281	14.14	4.11				
Saldırgan Davranış	İyi b	589	15.23	4.65	13.79	< .001	0.0	a<b,c,d
	Ne iyi ne kötü c	672	16.01	5.09			2	b<c,d
	Kötü ^d	97	17.02	5.77				

Tablo 3’te görüldüğü üzere; akademik başarı düzeyi “oldukça iyi” olan ergenlerin saldırgan davranış puan ortalaması ($Ort. = 14.14, SS = 4.11$), “iyi” olan katılımcıların puan ortalamasından ($Ort. = 15.23, SS = 4.65$), “ne iyi ne kötü” olan katılımcıların puan ortalamasından ($Ort. = 16.01, SS = 5.09$) ve “kötü” olan katılımcıların puan ortalamasından ($Ort. = 17.02, SS = 5.77$) anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur.

Saldırgan Davranışların Anne Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Anne çalışma durumuna göre ergenlerin saldırgan davranış puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur [$t(1637) = 2.64, p = .008, d = 0.14$]. Analiz sonuçları Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4

Saldırgan Davranış Puan Ortalamalarının Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin t-Testi Sonuçları

	Çalışıyor (n=536)		Çalışmıyor (n=1103)		t	p	d
	Ort.	SS	Ort.	SS			
Saldırgan Davranış	15.9 2	5.17	15.25	4.72	2.64	.008	0.14

Tablo 4'te görüldüğü üzere anneleri çalışan ergenlerin saldırgan davranış puan ortalaması (*Ort.* = 15.92, *SS* = 5.17), anneleri çalışmayan ergenlerin puan ortalaması (*Ort.* = 15.25, *SS* = 4.72) ile karşılaştırıldığında daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgular, saldırgan davranış puan ortalamaları arasında anne çalışma durumuna göre önemli bir farklılık olduğunu göstermektedir.

Saldırgan Davranışların Kardeş Sayısına Göre Karşılaştırılması

Kardeş sayısına göre saldırgan davranış puan ortalamalarının farklılaşması incelenmiştir. ANOVA sonuçlarına göre, kardeş sayısına göre saldırgan davranış puan ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur [$F(4, 1,635) = 5.21, p < .001, \eta_p^2 = 0.01$]. Yapılan analiz sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Saldırgan Davranış Puan Ortalamalarının Kardeş Sayısına Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Sonuçları

	Kardeş Sayısı	n	Ort.	SS	F	p	η_p^2	Fark
	Yok ^a	145	14.57	4.47				
Saldırgan Davranış	1 Kardeş ^b	676	15.39	4.75	5.21	< .001	0.01	e>a,b,c,d
	2 Kardeş ^c	502	15.48	4.86				
	3 Kardeş ^d	208	15.37	4.59				
	4 ve Üzeri ^e	108	17.31	6.25				

Tablo 5'te görüldüğü üzere; kardeş sayısı dört ve üzeri olan ergenlerin saldırgan davranış puan ortalaması (*Ort.* = 17.31, *SS* = 6.25), kardeşi olmayan (*Ort.* = 14.57, *SS* = 4.47), bir kardeşi olan (*Ort.* = 15.39, *SS* = 4.75), iki kardeşi olan (*Ort.* = 15.48, *SS* = 4.86) ve üç kardeşi olan (*Ort.* = 15.37, *SS* = 4.59) ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Saldırgan Davranışların Anne ile İlişki Durumuna Göre Karşılaştırılması

Anne ile ilişki durumuna göre saldırgan davranış puan ortalamaları arasında anlamlı farklar bulunmuştur [$F(2, 1,633) = 32.68, p < .001, \eta^2 = 0.04$]. Yapılan analiz sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6

Saldırgan Davranış Puan Ortalamalarının Anne ile İlişki Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Sonuçları

	Anne İlişki	n	Ort.	SS	F	p	η^2	Fark
Saldırgan Davranış	Oldukça iyi ^a	1053	14.91	4.59	32.68	< .001	0.04	a<b<c
	İyi ^b	342	15.63	4.52				
	İyi değil ^c	241	17.66	5.90				

Tablo 6’da görüldüğü üzere, annesi ile algıladığı ilişki durumuna “oldukça iyi” belirten ergenlerin saldırgan davranış puan ortalaması ($Ort. = 14.91, SS = 4.59$), “iyi” belirten ergenlerin puan ortalamasından ($Ort. = 15.63, SS = 4.52$) anlamlı derecede düşük bulunmuştur. Ayrıca, anne ilişki durumunu “iyi” şeklinde belirten ergenlerin saldırgan davranış puan ortalaması, “iyi değil” olarak belirten ergenlerin puan ortalamasından ($Ort. = 17.66, SS = 5.90$) anlamlı derecede düşük bulunmuştur.

Saldırgan Davranışların Baba ile İlişki Durumuna Göre Karşılaştırılması

Baba ile ilişki durumuna göre katılımcıların saldırgan davranış puan ortalamaları arasında anlamlı farklar bulunmuştur [$F(3, 1,622) = 21.37, p < .001, \eta^2 = 0.04$]. Yapılan analiz sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Saldırgan Davranış Puan Ortalamalarının Baba ile İlişki Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Sonuçları

	Baba İlişki	n	Ort.	SS	F	p	η^2	Fark
Saldırgan Davranış	Oldukça iyi ^a	917	14.87	4.50	21.37	< .001	0.04	a<c,d b<c,d
	İyi ^b	392	15.41	4.59				
	Ne iyi ne kötü ^c	202	16.73	5.41				
	Kötü ^d	115	18.14	6.30				

Tablo 7’de görüldüğü üzere, babası ile algıladığı ilişki durumunu “oldukça iyi” olarak belirten ergenlerin saldırgan davranış puan ortalaması ($Ort. = 14.87, SS = 4.50$), “ne iyi ne kötü” ($Ort. = 16.73, SS = 5.41$) ve “kötü” ($Ort. = 18.14, SS = 6.30$) olarak belirten ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı derecede düşük bulunmuştur. Ayrıca, ilişki durumuna “iyi” olarak belirten ergenlerin saldırgan davranış puan ortalaması ($Ort. = 15.41, SS = 4.59$), “ne iyi ne kötü” ve “kötü” olarak belirten ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı derecede düşük bulunmuştur.

Saldırgan Davranışların Okul Arkadaşları ile İlişki Durumuna Göre Karşılaştırılması

Okul arkadaşları ile ilişki durumuna göre ergenlerin saldırgan davranış puan ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur [$F(3, 1,635) = 6.26, p < .001, \eta_p^2 = 0.01$]. Yapılan analiz sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Saldırgan Davranış Puan Ortalamalarının Okul Arkadaşları ile İlişki Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Sonuçları

	Okul arkadaşları ile ilişki	<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	η_p^2	Fark
	Oldukça iyi ^a	623	15.15	4.81				
Saldırgan Davranış	İyi ^b	572	15.17	4.48	6.26	< .001	0.01	a<c,d
	Ne iyi ne kötü ^c	341	16.18	5.21				b<c,d
	Kötü ^d	103	16.70	5.82				

Tablo 8’de görüldüğü üzere kardeşiyle algıladığı ilişki durumunu “oldukça iyi” olarak belirten ergenlerin saldırgan davranış puan ortalaması ($Ort. = 15.15, SS = 4.81$), “ne iyi ne kötü” ($Ort. = 16.18, SS = 5.21$) ve “kötü” ($Ort. = 16.70, SS = 5.82$) olarak belirten ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı derecede düşük bulunmuştur. Ayrıca, ilişki durumuna “iyi” diyen katılımcıların saldırgan davranış puan ortalaması ($Ort. = 15.17, SS = 4.48$), “ne iyi ne kötü” ve “kötü” olarak belirten katılımcıların puan ortalamalarından anlamlı derecede düşük bulunmuştur.

Saldırgan Davranışların Sosyal Medya Kullanma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Sosyal medya kullanma durumuna göre ergenlerin saldırgan davranış puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur [$t(353.08) = -5.34, p < .001, d = 0.35$]. Analiz sonuçları Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9

Saldırgan Davranış Puan Ortalamalarının Sosyal Medya Kullanma Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin t-Testi Sonuçları

	Hayır (n=229)		Evet (n=1410)		t	p	d
	Ort.	SS	Ort.	SS			
Saldırgan Davranış	14.11	4.00	15.69	4.97	-5.34	< .001	0.35

Tablo 9’da görüldüğü üzere, sosyal medya kullanmayan ergenlerin saldırgan davranış puan ortalaması (*Ort.* = 14.11, *SS* = 4.00), sosyal medya kullanan ergenlerin puan ortalaması (*Ort.* = 15.69, *SS* = 4.97) ile karşılaştırıldığında daha düşük bulunmuştur. Bu bulgular, saldırgan davranış puan ortalamaları arasında sosyal medya kullanma durumuna göre önemli bir farklılık olduğunu göstermektedir.

Saldırgan Davranışların Dijital Platformlarda Oyun Oynama Durumuna Göre Karşılaştırılması

Dijital platformlarda oyun oynama durumuna göre ergenlerin saldırgan davranış puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(1637) = -1.94, p = .052, d = 0.12$]. Analiz sonuçları Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10

Saldırgan Davranış Puan Ortalamalarının Dijital Platformlarda Oyun Oynama Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin t-Testi Sonuçları

	Hayır (n=317)		Evet (n=1322)		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Saldırgan Davranış	14.99	4.89	15.58	4.87	-1.94	.052

Tablo 10’da görüldüğü üzere, dijital platformlarda oyun oynamayan ergenlerin saldırgan davranış puan ortalaması (*Ort.* = 14.99, *SS* = 4.89), dijital platformlarda oyun oynayan ergenlerin puan ortalaması (*Ort.* = 15.58, *SS* = 4.87) ile karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Saldırgan Davranışların Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Karşılaştırılması

Sosyal medya kullanım süresine göre ergenlerin saldırgan davranış puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$F(4, 1,634) = 39.04, p < .001, \eta_p^2 = 0.09$]. Yapılan analiz sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11

Saldırgan Davranış Puan Ortalamalarının Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Sonuçları

	Sosyal Medya Süre	n	Ort.	SS	F	p	η_p^2	Fark
	Kullanmıyorum ^a	224	14.11	3.98				
Saldırgan Davranış	1 saatten az ^b	229	14.09	4.14	39.04	<.001	0.09	a,b,c<d,e d<e
	1-3 Saat ^c	548	14.64	4.03				
	3-5 Saat ^d	341	16.44	5.04				
	5 Saat üzeri ^e	297	17.97	6.00				

Tablo 11’de görüldüğü üzere, “5 saat üzeri” (Ort. = 17.97, SS = 6.00) ve “3-5 Saat” (Ort. = 16.44, SS = 5.04) sosyal medya kullanan ergenlerin saldırgan davranış puan ortalaması, “kullanmıyorum” (Ort. = 14.11, SS = 3.98), “1 saatten az” (Ort. = 14.09, SS = 4.14) ve “1-3 Saat” (Ort. = 14.64, SS = 5.04) sosyal medya kullanan ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Ayrıca, “3-5 saat” sosyal medya kullanan ergenlerin saldırgan davranış puan ortalaması, “5 saat üzeri” sosyal medya kullanan ergenlerin puan ortalamasından anlamlı derecede düşük bulunmuştur.

Saldırgan Davranışların Dijital Oyun Süresine Göre Karşılaştırılması

Dijital oyun oynama süresine göre ergenlerin saldırgan davranış puan ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar olduğu bulunmuştur [$F(4, 1,635) = 17.65, p < .001, \eta^2 = 0.04$]. Yapılan analiz sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12

Saldırgan Davranış Puan Ortalamalarının Dijital Oyun Süresine Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Sonuçları

	Dijital Oyun Süre	n	Ort.	SS	F	p	η_p^2	Fark
	Oynamıyorum ^a	313	14.99	4.92				
Saldırgan Davranış	1 saatten az ^b	416	14.62	4.46	17.65	<.001	0.04	a,b,c<d,e
	1-3 Saat ^c	502	15.13	4.34				
	3-5 Saat ^d	214	16.66	5.28				
	5 Saat üzeri ^e	194	17.60	5.67				

Tablo 12’de görüldüğü üzere, “5 saat üzeri” (Ort. = 17.60, SS = 5.67) ve “3-5 saat” (Ort. = 16.66, SS = 5.28) dijital oyun oynayan katılımcıların saldırgan davranış puan ortalaması, “Oynamıyorum” (Ort. = 14.99, SS = 4.92), “1 saatten az” (Ort. =

14.62, SS = 4.46) ve “1-3 Saat” (Ort. = 15.13, SS = 4.34) dijital oyun oynayan ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada Ankara ilinin Mamak, Keçiören ve Sincan ilçelerinde ortaokul ve lise eğitimlerine devam eden ergenlerin saldırganlık düzeyleri araştırılmıştır. Alanyazında saldırganlıkla ilişkilendirilen çalışmalar mevcut olsa da bu çalışma ile güncel koşullarda, ergenlerin saldırgan davranışlarını çeşitli sosyodemografik değişkenlere göre incelenmesi hedeflenmiştir. Bulgularımız doğrultusunda, erkek ergenlerin kız ergenlere göre saldırgan davranış puanlarının daha yüksek olduğunu elde ettik. Saldırganlık ve şiddet ile ilgili yapılan pek çok çalışma sonucunda elde edilen en yaygın tutarlı bulgunun hem ulusal hem uluslararası alanyazında cinsiyetler arasındaki farklılıklar olduğudur. Bir başka ifadeyle erkekler saldırgan davranışları kadınlara göre daha fazla sergilemektedir (Copping, 2017; Fahlgren ve diğ., 2022). Türkiye’deki liselerde eğitim-öğretimine devam eden dokuzuncu sınıf öğrencileriyle yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre, saldırganlığın erkeklerde kızlara göre daha yüksek düzeyde olduğu yönündedir (Kılınç ve Murat, 2012). Ortaokullarda eğitim-öğretimine devam eden ergenlerle yapılan bir başka çalışmada ise, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek düzeyde saldırgan davranış gösterme riskine sahip oldukları öne sürülmüştür (Mert ve diğ., 2021). Bu sonuçların toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişki olduğu söylenebilir. Bireyler yaşamlarının ilk yıllarından itibaren duygularını cinsiyetlerine uygun bir şekilde ifade etmeleri konusunda kültürel normlar tarafından geri bildirimler alırlar (Chaplin, 2015). Erkekler çoğu duygunun ifade edilmemesi konusunda geri bildirimler alırken kızlar ise sosyal olarak öfke gibi kabul edilemez duyguların ifade edilmesi ve sergilenmesi konusunda geri bildirimler almaktadır (Brody, 1985). Bu bağlamda sonuçlarımızın önceki çalışmaların sonuçları ile tutarlı olduğu söylenebilir.

Çalışmadaki bir diğer bulguya göre ergenlerin algıladıkları akademik başarı düzeylerine göre saldırganlık düzeyleri farklılaşmaktadır. Akademik başarı düzeyini “oldukça iyi” olan ergenlerin saldırgan davranış puanları “iyi”, “ne iyi ne kötü” ve “kötü” olarak belirten ergenlerden anlamlı düzeyde düşük olduğu sonucunu elde ettik. Örneklem grubunu yüz okul çağı ergen öğrencinin oluşturduğu çalışmanın sonuçlarına göre, ergenlerin akademik başarıları ile saldırganlıkları arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğu yönündedir (Tripathy ve Sharma, 2017). Yapılan başka bir çalışmada benzer şekilde, her iki cinsiyet içinde akademik başarı ile fiziksel saldırganlık arasında negatif bir ilişki bulunmuştur (Muñoz Reyes ve diğ., 2019). Örneklemimizi 2,409 lise eğitimine devam eden ergenin oluşturduğu çalışmaya göre, akademik başarısını kötü algılayan ergenlerin saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Avcı ve diğ., 2016). Bu doğrultuda bulgumuzun alanyazın ile örtüştüğü söylenebilir. Ancak ergenlerin akademik başarı düzeyleri öz bildirimleri olduğundan cevaplarının objektif bir tutum doğrultusunda olmadığı, yanıtların yanlış olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Elde ettiğimiz bir diğer bulguya göre, anneleri çalışan ergenlerin saldırganlık düzeyi, anneleri çalışmayan ergenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Yapılan araştırmalar, çocuklar ve ebeveynler arasındaki bağlanmanın ergenin saldırgan davranışlar düzeyinde doğrudan bir etkiye sahip olduğu yönündedir (Sharma, 2016). Endonezya'daki 15-19 yaş arası ergenlerle yapılan bir araştırmada, ergenlerin saldırgan davranışlarında, anne ve çocuk bağlanmasının rolü incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda ergenlerin anneleri ile kurdukları daha sağlıklı bir bağlanma örüntüsünün saldırgan davranışlarda bulunma olasılığını azaltabileceği ancak kaygılı, güvensiz bağlanma örüntülerinin saldırgan davranışlarda bulunma riskini arttırabileceği bildirilmiştir (Muarifah ve diğ., 2022). Bu çerçevede, çalışan annelerin sorumluluklarının nispeten fazla olması sebebiyle çocukları ile sağlıklı bir bağlanma örüntüsü oluşturmaları yönünde olumsuzluğa neden olabileceği ifade edilebilir. Bir başka perspektiften ele alındığında ise, annesi çalışan ergenlerin, annesi çalışmayan ergenlere göre anne ve çocuk ilişkilerinin daha koruyucu, talepkar, sevgi dolu olduğu ve sembolik ödülü daha sık kullandıkları yönünde araştırma sonuçları mevcut olduğu görülmüştür. Ek olarak, annesi çalışmayan ergenlerin ebeveyn ve çocuk ilişkilerinde sembolik ve nesne ceza kullanımının ise daha sık olduğu, annesi çalışan ergenlerin ise benlik saygısının anlamlı derecede yüksek olduğu aktarılmıştır (Roy ve Banerjee, 2016). Alanyazına bakıldığında ise, 14-18 yaş arasındaki ergenlerden oluşan araştırmanın sonuçlarına göre benlik saygısı ile saldırgan davranışlar arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur (Özdemir ve diğ., 2017). Bulgumuz her ne kadar alanyazın ile paralel olsa da örneklem grubumuzda yer alan çalışan ve çalışmayan anne sayısının eşit olmaması durumu göz önünde bulundurulmalıdır.

Araştırmamız kapsamında elde ettiğimiz bir diğer bulguya göre, ergenlerin saldırgan davranış puanlarının kardeş sayılarına göre farklılaşmasıdır. Kardeş sayısı dört ve üzeri olan ergenlerin saldırgan davranış puan ortalamaları, “kardeşi olmayan”, “bir kardeşi olan”, “iki kardeşi olan” ve “üç kardeşi olan” ergenlerden daha yüksek düzeydedir. Mevcut alanyazına bakıldığında yapılan çalışmalar pek çok aile için kardeşlerin birbirlerinin gelişimlerini desteklemede önemli rollere sahip olduklarını vurgulamaktadır (Farr ve diğ., 2016). Bu doğrultuda bulgumuzla da paralel olarak bu durumun ebeveynlerin çocuklara ihtiyaçları doğrultusunda vakit ayıramamasından ve olumlu ebeveynlik stratejilerini uygulayamamasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Nitekim alanyazında ergenlerin saldırgan davranışlarını olumsuz ebeveynlik uygulamaları ile ilişkilendiren bulgular mevcuttur (Kuppens ve diğ., 2013). Yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, kardeş sayısı arttıkça ebeveyn tutumlarında baskı/disiplin ve cezanın arttığı bulunmuştur (Azkeskin ve diğ., 2013). Ergen örnekleme yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, annenin otoriter ebeveynlik düzeyinin ile ergenlerin saldırgan davranışlarıyla pozitif yönde, annenin hoşgörülü ebeveynlik tarzının ise ergenlerin saldırgan davranışlarıyla negatif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Azimi ve diğ., 2012). Ancak ulusal alanyazında, kardeş sayısı dört ve üzeri olan ergenlerin şiddet uygulama oranlarının daha düşük düzeyde olduğu bulgusu da mevcuttur (Ayhan ve Özkan, 2016). Bu sebeple, bu

konuda alanyazında tutarlığın sağlanabilmesi için daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Elde ettiğimiz bir diğer bulguya göre ergenlerin, anneleri ile ilişkilerine göre saldırgan davranış puanlarının farklılaşmasıdır. Annesi ile ilişkisini “oldukça iyi” olarak değerlendiren ergenlerin saldırgan davranış puan ortalamaları “iyi” olarak belirten ergenlerden anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Benzer şekilde annesi ile ilişkisini “iyi” olarak belirten katılımcıların saldırgan davranış puan ortalamaları “iyi değil” şeklinde belirten ergenlerden anlamlı düzeyde düşük olduğu sonucunu elde ettik. Ergenlerin saldırgan davranışları farklı bağlamlarda inceleyen bir araştırmanın bulgularına göre, aile içinde saldırgan davranış, saldırgan iletişim ve aile çatışmasının yüksek olduğu durumlarda, ebeveynlerle olan açık iletişim, genel ifade gücü ve aile uyumu puanlarının düşük olduğu aktarılmıştır (Estévez López ve diğ., 2018). Ortaokul eğitimine devam eden örneklerden oluşan bir araştırmanın sonuçlarına göre, anne ve babaların çocuklarına karşı destekleyici tutumu ve kabul edici tavrı azaldıkça ergenlerin saldırganlık düzeyi artmaktadır (Yıldız ve Kılıçaslan Çelikkol, 2019). Altıncı ve yedinci sınıf eğitimine devam eden ergenlerle yapılan bir başka araştırmanın sonuçlarına göre, algılanan anne ve baba tutumlarını ilgili, sevecen, katılımcı, olması ile saldırgan davranışlar arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ek olarak ergenlerin algıladıkları, anne ve babalarının demokratik tutumları, bireyselliklerini ifade etmelerine fırsat sunması, cesaretlendirici tutumları ile saldırgan davranışlar arasında negatif yönlü ilişki bulunmuştur (Engin ve diğ., 2018). Bu kapsam çerçevesinde annesi ile ilişkisi daha iyi olan ergenlerin saldırganlık düzeylerinin daha düşük olması mantıklı bir sonuçtur. Benzer şekilde elde ettiğimiz bir diğer sonuca göre ergenlerin saldırgan davranış düzeylerinin baba ile ilişkilerine göre farklılaştığıdır. Babası ile ilişkisini "oldukça iyi" değerlendiren ergenlerin saldırgan davranış puan ortalamaları, babası ile ilişkisini “ne iyi ne kötü” ve “kötü” olarak belirten ergenlere göre anlamlı düzeyde düşük olduğu sonucunu elde ettik. Araştırmacılar, babaların ergenleri suçlu ve riskli davranışlardan korumada önemli bir role sahip olduğu vurgulamıştır (Goncy ve van Dulmen, 2010). Başka bir çalışmada da bu bulgu ile tutarlı olarak baba-ergen bağlılığın problem davranışlarının azalmasıyla ilişkili olduğu aktarılmıştır (Fosco ve diğ., 2012). 12-14 yaş arasındaki ergenlerden oluşan bir araştırmada, annesinin ve babasının tutumunu sıcak, sabırlı ve anlayışlı olarak algılayan ergenlerin sözel saldırganlık ve öfke puanları, anne ve baba tutumlarını “katı, baskıcı”, “tutarsız, çelişkili” veya “diğer” şeklinde değerlendiren ergenlere göre daha düşük bulunmuştur (Kekeç ve Tezcan, 2019). Lise öğrencilerinden oluşan örneklem grubuyla yapılan bir diğer araştırmaya göre anne ve baba tutumlarını demokratik olarak algılayan ergenlerin şiddet eğilimleri azalırken, anne ve baba tutumunu otoriter olarak değerlendiren ergenlerin şiddet eğilimleri arttığı aktarılmıştır (Yüksel ve Tambağ, 2021). 15-18 yaş arasındaki ergenlerle yapılan bir diğer araştırmanın sonuçlarına göre ise anne ve babasının tutumunu ilgisiz ve otoriter olarak değerlendiren ergenlerin saldırganlık eğilimleri yüksek düzeyde bulunurken, anne ve babasını demokratik tutuma sahip ebeveynler olarak değerlendiren ergenlerin saldırganlık eğilimleri düşük düzeyde bulunmuştur (Yıldız

ve Erci, 2011). Bu doğrultuda, çalışmamız kapsamında elde ettiğimiz bulguların alanyazındaki araştırmalardan elde edilen bulgularla uyumlu olduğu söylenebilir.

Bir diğer bulgumuza göre ergenlerin okul arkadaşları ile ilişkilerine göre saldırgan davranış düzeylerinin farklılaştığıdır. Okul arkadaşları ile ilişkisini “çok iyi” şeklinde belirten ergenlerin puan ortalamaları “ne iyi ne kötü” ve “kötü” şeklinde belirten ergenlerden anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Ayrıca okul arkadaşları ile ilişkisini “iyi” olarak belirten ergenlerin saldırgan davranış puan ortalamaları “ne iyi ne kötü” ve “kötü” olarak belirten ergenlerden anlamlı derece düşük bulunmuştur. Yapılan bir araştırmanın sonuçları doğrultusunda saldırgan davranışları azaltmakta arkadaşlık ilişkilerinin önleme ve müdahale stratejisi oluşturabilmede kritik bir role sahip olabileceği vurgulanmıştır (Malti ve diğ., 2015). Yine başka bir çalışmada arkadaşlık ilişkilerinin ergenlerin madde kullanımı ve saldırganlıkları açısından koruyucu bir unsur olduğu bildirilmiştir (Forster ve diğ., 2015). Bu sebeple bulgunun alanyazınla örtüştüğü söylenebilir.

Çalışmanızda elde ettiğiniz bulguları, hipotezleriniz (amaçlarınız) ve ilgili alanyazın bağlamında açıklanmanız ve tartışmanız gerekmektedir. Bu tartışmalarınızdan çıkan sonuçları da raporlamanız beklenmektedir. Ayrıca sonuçlardan yola çıkarak uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik önerilerde bulunmanız beklenmektedir. Tüm bu bilgileri buraya yazabilirsiniz.

Elde ettiğimiz bir diğer bulguya göre ise ergenlerin saldırganlık düzeylerinin sosyal medya kullanıp kullanmama durumuna göre farklılaştığıdır. Sosyal medya kullanmayan ergenlerin saldırgan davranış puanları, sosyal medya kullanan ergenlere göre daha düşük düzeydedir. Ergenlerle yapılan bir araştırmada, sosyal medya kullanımının kişilerarası ilişkilerde saldırgan davranışları içeren eylemlerle (kavga, düşmanlık) ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir. Ek olarak, sosyal medyada şiddet içeriğine maruz kalmanın ergenlerde dürtüsel ve saldırgan patlamalarla ilişki olabileceği de aktarılmıştır (Wallace ve diğ., 2023). Yapılan bir başka araştırmaya göre ise, ergenler arasında daha yüksek düzeyde sosyal medya kullanımının, daha sık madde kullanımı ve şiddete bağlı davranışlarla ilişki olabileceği yönündedir (Vannucci ve diğ., 2020). Bu bağlamda bulgumuzun araştırma sonuçlarını desteklediği ifade edilebilir.

Araştırmamızdan elde ettiğimiz bir diğer bulguya göre ergenlerin saldırgan davranış düzeylerinin dijital platformlarda oyun oynama durumuna göre farklılaşmadığıdır. Aslında önceki araştırmalara bakıldığında bu sonuç şaşırtıcıdır. 10-14 yaşındaki ergenlerle yapılan bir çalışmada çevrimiçi oyunları oynamak dışsallaştırılmış davranış problemlerinin yani saldırganlık ve suç içeren eylemleri öngören bir role sahip olduğu elde edilmiştir (Holtz ve Appel, 2011). Yapılan başka bir çalışmada, ergenlerin dijital platformlarda oyunlar oynadıktan hemen sonra oyunların saldırganlık düzeylerine etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, ergenlerin oynadıkları oyun türünün saldırganlığı bastırma ya da artırma üzerinde bir etkiye sahip olduğu yönündedir. Bir başka ifadeyle ergenlerin oynadıkları iş birliğe dayalı oyunların saldırganlığı bastırdığı ancak rekabeti

gerektiren oyun türünün ise saldırganlık düzeyini arttırmıştır (Eden ve Eshet-Alkalai, 2014). Lise öğrencilerinin oluşturduğu örneklem grubu ile yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, bilgisayar oyunu oynayan ve oynamayan ergenlerin saldırgan davranışlar açısından farklılık gösterdiği yönündedir. Bilgisayar oyunu oynayan ergenlerin, oynamayan ergenlere göre saldırganlık toplam puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Özmen ve Aktaş, 2019). Ortaokul öğrencilerinden oluşan örneklem grubuyla yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, 121 dakika ve üzeri dijital oyun oynayan ergenlerin saldırganlık düzeylerinin, dijital oyunları 0-60 dakika arasında oynayan ergenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Güvendi ve diğ., 2019). İlgili alanyazına bakıldığında, dijital platformlarda oyun oynamanın saldırgan davranış düzeyinde farklılıklara neden olduğu yönündedir. Bu sebeple, bulgumuzun mevcut alanyazın ile uyuşmadığı ancak yeni bir perspektif sağladığı söylenebilir.

Elde ettiğimiz bir diğer bulguya göre, ergenlerin saldırgan davranış puan ortalamalarının sosyal medya kullanım sürelerine göre farklılaştığıdır. Sosyal medyayı kullanım süresini “5 saat ve üzeri” şeklinde belirten ergenlerin saldırgan davranış puan ortalamaları, “Sosyal medya kullanmıyorum.”, “1 saatten az”, ve “1-3 saat” sosyal medya kullanan ergenlerin puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Ayrıca, sosyal medya kullanım süresini “3-5 saat” olarak belirten ergenlerin saldırgan davranış puan ortalamaları sosyal medya kullanım süresini “5 saat ve üzeri” olarak belirten ergenlerden anlamlı derecede düşük bulunmuştur. Yapılan bir araştırmaya göre, ergenlerin sosyal medyada geçirdikleri sürenin artması, davranış problemleri, depresyon ve alkol tüketiminde artışlarla ilişkili olduğu yönündedir (Brunborg ve Andreas, 2019). Yapılan bir diğer araştırmanın sonuçlarına göre, 13-15 yaş aralığındaki kız ergenlerde, sosyal medyada ekran başında geçirilen sürenin artmasıyla, kendine zarar verme davranışları, depresyon ve daha düşük düzeyde özgüven düzeyi ile ilişkilendirilmiştir (Barthorpe ve diğ., 2020). Bu kapsam çerçevesinde, bulgumuzun mevcut alanyazınla tutarlı bir şekilde örtüştüğü söylenebilir. Elde ettiğimiz bir diğer bulguya göre ergenlerin saldırgan davranış düzeylerinin dijital oyun sürelerine göre farklılaşmasıdır. Dijital platformlarda “5 saat ve üzeri” ve “3-5 saat” oyun oynadıklarını belirten ergenlerin saldırgan davranış puan ortalamaları, “Dijital platformlarda oyun oynamıyorum”, “1 saatten az” ve “1-3 saat” oyun oynadığını belirten ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Ergenlerle yapılan bir çalışmada internette oyun oynama bozukluğunun ergenlerin antisosyal davranışlar, özsaygı problemleri, öfke regülasyon problemleri ile ilişki olduğu bulunmuştur (Wartberg ve diğ., 2017). Yapılan başka bir çalışmaya göre günde dört saat ve üzeri video oyunları oynadığını belirten ergenlerin -özellikle erkek ergenler- zorbalık gibi olumsuz deneyimlerle ilişkilendirilmiştir (Brooks ve diğ., 2016). Bu çerçevede, bulgumuzun mevcut araştırma sonuçlarını destekleyen nitelikte olduğu söylenebilir.

Bu araştırma kapsamında ergenlerin saldırgan davranış düzeylerini farklılaştıran değişkenler araştırılmıştır. Sonuçların politika yapıcılar, okul personelleri ve ilgili diğer alan profesyonelleri tarafından yapılacak olan önleme, müdahale programlarına ve alın yazına ışık tutması amaçlanmıştır. Araştırmamız sonucunda ergenlerin

saldırđan davranış düzeylerinin cinsiyete, akademik başarı düzeyine, anne çalışma durumuna, kardeş sayısına, anne ile ilişki, baba ile ilişki, okul arkadaşları ile ilişki, sosyal medya kullanım durumu, sosyal medya kullanım süresi, dijital platformlarda oyun oynama süresine göre farklılaştığı ancak dijital platformlarda oyun oynama durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Sonuçlarımız doğrultusunda, dört ve üzeri kardeşi olan ergenlerin saldırđanlık puanlarının daha yüksek düzeyde olduğunu sonucunu elde ettik. Alanyazında bulgumuzu destekleyen sonuçlar olsa dört ve üzeri kardeşi olan ergenlerin şiddet eğilimin azaldığı yönünde sonuçlar da mevcuttur. Bu sebeple, kardeş sayısına göre saldırđan davranışların farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik alanyazında tutarlığı sağlamak amacıyla araştırmalar yapılması önerilebilir.

Ergenlerin saldırđan davranışlarının algıladıkları arkadaş ilişkisine göre farklılaşması sonucumuz alanyazınla örtüşmektedir. Ancak saldırđan davranışların ergenlerin algıladıkları arkadaş ilişkilerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı yönündeki yurt içindeki çalışmalar sınırlıdır. Bu değişkenin farklı örnekleme gruplarıyla araştırılması araştırmacılara önerilebilir.

Mevcut alanyazına bakıldığında dijital platformlarda oyun oynama durumunun ergenlerin saldırđan davranış düzeyinde farklılaşmalara neden olduğu yönünde sonuçlar mevcuttur. Bu sebeple, bu değişkenin farklı örnekleme gruplarıyla yeniden araştırılması önerilebilir.

Araştırmamız, Ankara ilinin düşük sosyoekonomik üç ilçesinde eğitim-öğretimine devam eden 11-16 yaş ergenlerle yürütölmüştür. Araştırmadan elde edilen sonuçların genellenebilirliğini arttırabilmek amacıyla, farklı sosyoekonomik düzeydeki ergenlerle çalışmaların yapılması ve sonuçların karşılaştırılması önerilebilir.

Araştırmamız bazı sınırlılıklardan muaf değildir. Birincisi, araştırmamız Ankara'nın sosyoekonomik düzeyi düşük üç ilçesi ile sınırlıdır. İkincisi, araştırmamızın örnekleme grubu 11-16 yaşındaki ergenlerle sınırlıdır. Üçüncüsü ise araştırmanın deseni kesitseldir ve bu sebeple herhangi bir neden-sonuç ilişkisinden bahsedilememektedir. Son olarak, araştırmamızdan elde ettiğimiz sonuçlar ergenlerin öz bildirimleri ile sınırlıdır.

References

- Afdal, A., Fikri, M., Pane, N., & Andriani, W. (2020). Exploration of aggressive behavior among adolescent in Indonesia. *Konselor*, 9(4), 165-173. <https://doi.org/https://doi.org/10.24036/0202094111914-0-00>
- Amanda, S. R., Sulistyaningsih, W., & Yusuf, E. A. (2018). The involvement of father, emotion regulation, and aggressive behavior on adolescents. *International Research Journal of Advanced Engineering and Science*, 3(3), 145-147. <https://irjaes.com/wp-content/uploads/2020/10/IRJAES-V3N3P244Y18.pdf>
- Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü. (2022). *Eğitim istatistikleri* [Education statistics]. <https://ankara.meb.gov.tr/www/egitim-istatistikleri/icerik/24>
- Arslan, C., Hamarta, E., Arslan, E., & Saygın, Y. (2010). Ergenlerde saldırganlık ve kişilerarası problem çözmenin incelenmesi [An investigation of aggression and interpersonal problem solving in adolescents]. *İlköğretim Online*, 9(1), 379-388. https://scholar.google.com/scholar?hl=tr&as_sdt=0%2C5&q=An+Investigation+of+Aggression+and+Interpersonal+Problem+Solving+in+Adolescents+&btnG=
- Avci, D., Kilic, M., Tari Selcuk, K., & Uzuncakmak, T. (2016). Levels of aggression among Turkish adolescents and factors leading to aggression. *Issues in Mental Health Nursing*, 37(7), 476-484. <https://doi.org/10.3109/01612840.2016.1155680>
- Ayhan, F., & Özkan, B. (2016). Aile içi şiddetin ergenler üzerindeki etkisi [Domestic violence impact on adolescents]. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 3753-3767. <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/3923>
- Azimi, A. L., Vaziri, S., & Kashani, F. L. (2012). Relationship between maternal parenting style and child's aggressive behavior. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 69, 1276-1281. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.12.062>
- Azkeskin, K., Güven, G., Güral, M., & Sezer, T. (2013). Parenting styles Parents with 5 6 year old children. *Journal of Educational and Instructional Studies in the World*, 3. <https://avesis.marmara.edu.tr/yayin/56c597bd-86f8-4b55-8439-83a9ea0eb14d/%20parenting-styles-parents-with-5-6-year-old-children>
- Barthorpe, A., Winstone, L., Mars, B., & Moran, P. (2020). Is social media screen time really associated with poor adolescent mental health? A time use diary study. *Journal of affective disorders*, 274, 864-870. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.05.106>
- Bayraktar, F., Kırdap, Y., Kumru, A., & Sayıl, M. (2010). Olumlu sosyal ve saldırgan davranışlar ölçeği'nin ergen örnekleminde psikometrik açıdan incelenmesi [Testing the reliability and validity of the prosocial and aggressive behaviors questionnaire in a Turkish adolescent sample]. *Türk Psikoloji Yazıları*. 13 (26),

1-13.

<http://88.255.245.33/xmlui/bitstream/handle/10679/1046/Olumlu%20Sosyal%20ve%20Saldirgan%20Davranislar%20O1%C3%A7egi%E2%80%99nin%20Ergen%20Orneklemine%20Psikometrik%20Acidan%20Incelenmesi.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

- Berzonsky, M. D. (1982). Inter-and intraindividual differences in adolescent storm and stress: a life-span developmental view. *The Journal of Early Adolescence*, 2(3), 211-217. <https://doi.org/10.1177/027243168200200302>
- Boxer, P., Tisak, M. S., & Goldstein, S. E. (2004). Is it bad to be good? An exploration of aggressive and prosocial behavior subtypes in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 33, 91-100. <https://link.springer.com/article/10.1023/B:JOYO.0000013421.02015.ef>
- Brody, L. R. (1985). Gender differences in emotional development: A review of theories and research. *Journal of Personality*, 53(2), 102-149. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1985.tb00361.x>
- Brooks, F. M., Chester, K. L., Smeeton, N. C., & Spencer, N. H. (2016). Video gaming in adolescence: factors associated with leisure time use. *Journal of Youth Studies*, 19(1), 36-54. <https://doi.org/10.1080/13676261.2015.1048200>
- Brunborg, G. S., & Andreas, J. B. (2019). Increase in time spent on social media is associated with modest increase in depression, conduct problems, and episodic heavy drinking. *Journal of Adolescence*, 74, 201-209. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2019.06.013>
- Buchmann, A., Hohmann, S., Brandeis, D., Banaschewski, T., & Poustka, L. (2014). Aggression in children and adolescents. *Neuroscience of Aggression*, 421-442. https://link.springer.com/chapter/10.1007/7854_2013_261
- Bushman, B. J., & Huesmann, L. R. (2010). Aggression. *Handbook of Social Psychology*. https://scholar.google.com/scholar?hl=tr&as_sdt=0%2C5&q=Aggression.+Handbook+of+social+psychology&btnG=
- Castillo-Eito, L., Armitage, C. J., Norman, P., Day, M. R., Dogru, O. C., & Rowe, R. (2020). How can adolescent aggression be reduced? A multi-level meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 78, 101853. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2020.101853>
- Chaplin, T. M. (2015). Gender and emotion expression: A developmental contextual perspective. *Emotion Review*, 7(1), 14-21. <https://doi.org/10.1177/1754073914544408>
- Cohen, J. (2013). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203771587>

- Copping, L. (2017). Gender differences in violence and aggression. In *The Wiley Handbook of Violence and Aggression*.
- Deniz, M. E., Kapıcıoğlu, S., Yüksel, B. Ö., İçli Özbağır, T., & Eruse, . (2018). Ergenlerde saldırganlık ve sosyal beceri davranışlarının yordayıcısı olarak anne baba tutumları [Parental attitudes as a predictor of aggression and social skills behaviors in adolescents]. *Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 1-11. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ysbed/issue/36582/354493>
- Denson, T. F., DeWall, C. N., & Finkel, E. J. (2012). Self-control and aggression. *Current Directions in Psychological Science*, 21(1), 20-25. <https://doi.org/10.1177/0963721411429451>
- Ebesutani, C., Kim, E., & Young, J. (2014). The role of violence exposure and negative affect in understanding child and adolescent aggression. *Child Psychiatry & Human Development*, 45, 736-745. <https://doi.org/10.1007/s10578-014-0442-x>
- Eden, S., & Eshet-Alkalai, Y. (2014). The effect of digital games and game strategies on young adolescents' aggression. *Journal of Educational Computing Research*, 50(4), 449-466. <https://doi.org/10.2190/EC.50.4>
- Erdfelder, E., Faul, F., & Buchner, A. (1996). GPOWER: A general power analysis program. *Behavior Research Methods, Instruments & Computers*, 28, 1-11. <https://link.springer.com/article/10.3758/bf03203630>
- Estévez López, E., Jiménez Gutiérrez, T. I., & Moreno Ruiz, D. (2018). Aggressive behavior in adolescence as a predictor of personal, family, and school adjustment problems. *Psicothema*. <https://doi.org/10.7334/psicothema2016.294>
- Fahlgren, M. K., Cheung, J. C., Ciesinski, N. K., McCloskey, M. S., & Coccaro, E. F. (2022). Gender differences in the relationship between anger and aggressive behavior. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(13-14), NP12661-NP12670. <https://doi.org/10.1177/0886260521991870>
- Faris, R., & Ennett, S. (2012). Adolescent aggression: The role of peer group status motives, peer aggression, and group characteristics. *Social Networks*, 34(4), 371-378. <https://doi.org/10.1016/j.socnet.2010.06.003>
- Farr, R. H., Flood, M. E., & Grotevant, H. D. (2016). The role of siblings in adoption outcomes and experiences from adolescence to emerging adulthood. *Journal of Family Psychology*, 30(3), 386. <https://doi.org/10.1037/fam0000173>
- Farrell, A. D., Thompson, E. L., Curran, P. J., & Sullivan, T. N. (2020). Bidirectional relations between witnessing violence, victimization, life events, and physical aggression among adolescents in urban schools. *Journal of Youth and Adolescence*, 49, 1309-1327. <https://doi.org/10.1007/s10964-020-01204-2>

- Forster, M., Grigsby, T. J., Bunyan, A., Unger, J. B., & Valente, T. W. (2015). The protective role of school friendship ties for substance use and aggressive behaviors among middle school students. *Journal of School Health, 85*(2), 82-89. <https://doi.org/10.1111/josh.12230>
- Fosco, G. M., Stormshak, E. A., Dishion, T. J., & Winter, C. E. (2012). Family relationships and parental monitoring during middle school as predictors of early adolescent problem behavior. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 41*(2), 202-213. <https://doi.org/10.1080/15374416.2012.651989>
- Fraenkel, J., Wallen, N., & Hyun, H. (2018). *How to design and evaluate research in education (10th ed.)*. McGraw-Hill. https://srinfo.sulross.edu/hb2504/uploads/syllabi/202230/KES_5305_2W1.pdf
- Gaskin, C. J., & Happell, B. (2013). Power of mental health nursing research: A statistical analysis of studies in the International Journal of Mental Health Nursing. *International Journal of Mental Health Nursing, 22*(1), 69-75. <https://doi.org/10.1111/j.1447-0349.2012.00845.x>
- George, D. (2011). *SPSS for windows step by step: A simple study guide and reference, 17.0 update, 10/e*. Pearson Education India.
- Goncy, E. A., & van Dulmen, M. H. (2010). Fathers do make a difference: Parental involvement and adolescent alcohol use. *Fathering, 8*(1), 93. <https://doi.org/10.3149/ft.0801.93>
- Güvendi, B. & Tekkurşun-Demir G. (2019). Ortaokul öğrencilerinde dijital oyun bağımlılığı ve saldırganlık [Digital game addiction and aggression in secondary school students]. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 11* (18), 1194-1217. <https://doi.org/10.26466/opus.547092>
- Hall, G. S. (1904). *Adolescence: Its psychology and its relations to physiology, anthropology, sociology, sex, crime, religion and education* (Vol. 2). D. Appleton.
- Holtz, P., & Appel, M. (2011). Internet use and video gaming predict problem behavior in early adolescence. *Journal of Adolescence, 34*(1), 49-58. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2010.02.004>
- Hubbard, J. A., McAuliffe, M. D., Morrow, M. T., & Romano, L. J. (2010). Reactive and proactive aggression in childhood and adolescence: Precursors, outcomes, processes, experiences, and measurement. *Journal of Personality, 78*(1), 95-118. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2009.00610.x>
- Izah, S. C., Sylva, L., & Hait, M. (2023). Cronbach's Alpha: A Cornerstone in Ensuring Reliability and Validity in Environmental Health Assessment. *ES Energy & Environment, 23*, 1057. <https://doi.org/10.30919/ese1057>

- Johnson, M. K., Crosnoe, R., & Elder Jr, G. H. (2011). Insights on adolescence from a life course perspective. *Journal of Research on Adolescence*, 21(1), 273-280. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2010.00728.x>
- Kekeç, A. N. (2019). *Ergenlik dönemindeki bireylerde saldırganlık davranışları ve algılanan anne baba tutumları [Aggressive behaviors and perceived parental attitudes in adolescents]* (Tez No. 583803). Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Kılıç, S. (2013). Örnekleme yöntemleri [Sampling methods]. *Journal of Mood Disorders*, 3(1). <https://doi.org/10.5455/jmood.20130325011730>
- Kılınc, E., & Murat, M. (2012). Genel lise 9.sınıf öğrencilerinin bazı değişkenlere ve sürekli kaygı düzeylerine göre saldırganlık düzeylerinin incelenmesi [An investigation of aggression levels of 9th grade students studying at general high schools with regard to some variables and continuous anxiety levels]. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 11(3), 835-853. <https://dergipark.org.tr/en/pub/jss/issue/24238/256935>
- Kuppens, S., Laurent, L., Heyvaert, M., & Onghena, P. (2013). Associations between parental psychological control and relational aggression in children and adolescents: a multilevel and sequential meta-analysis. *Developmental Psychology*, 49(9), 1697. <https://doi.org/10.1037/a0030740>
- Liu, J., Lewis, G., & Evans, L. (2013). Understanding aggressive behaviour across the lifespan. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 20(2), 156-168. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2850.2012.01902.x>
- Malti, T., McDonald, K., Rubin, K. H., Rose-Krasnor, L., & Booth-LaForce, C. (2015). Developmental trajectories of peer-reported aggressive behavior: The role of friendship understanding, friendship quality, and friends' aggressive behavior. *Psychology of Violence*, 5(4), 402. <https://doi.org/10.1037/a0039685>
- Mann, J., & Yadav, V. (2016). Aggression and resilience among adolescents. *Indian Journal of Health & Wellbeing*, 7(11). <https://eds.p.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=4c6785d3-41a8-4611-a938-3c85c6dc228a%40redis>
- McMillan, J. H., & Schumacher, S. (2010). Research in Education: Evidence-Based Inquiry, MyEducationLab Series. Pearson. <https://eric.ed.gov/?id=ED577250>
- Mert, Z. T., Yıldız, İ., & Gündoğdu, N. A. Ortaokul öğrencilerinde okul yaşam kalitesi ve saldırganlık arasındaki ilişki [The relationship between secondary school students' quality of school life and aggression level]. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 15(2), 236-243. <https://doi.org/10.21763/tjfmpe.816198>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2023). *Okul listesi* [School list]. <https://www.meb.gov.tr/baglantilar/okullar/index.php>

- Muarifah, A., Mashar, R., Hashim, I. H. M., Rofiah, N. H., & Oktaviani, F. (2022). Aggression in adolescents: the role of mother-child attachment and self-esteem. *Behavioral Sciences*, 12(5), 147. <https://doi.org/10.3390/bs12050147>
- Muñoz Reyes, J. A., Guerra, R., Polo, P., Cavieres, E., Pita, M., & Turiégano, E. (2019). Using an evolutionary perspective to understand the relationship between physical aggression and academic performance in late adolescents. *Journal of School Violence*, 18(1), 39-48. <https://doi.org/10.1080/15388220.2017.1368397>
- Olutunde, O. S. (2017). Influence of perceived stress, anxiety, and self esteem on aggressive behavior among teenagers. *Jurnal IJISSET*, 4(6).
- Özdemir, Y., Vazsonyi, A. T., & Cok, F. (2017). Parenting processes, self-esteem, and aggression: A mediation model. *European Journal of Developmental Psychology*, 14(5), 509-532. <https://doi.org/10.1080/17405629.2016.1240674>
- Özmen, A. & Aktaş Ö. (2019). Bilgisayar oyunlarının saldırganlık düzeyi üzerindeki etkisinin incelenmesi [Investigation of the effect of computer games on the level of aggression]. *Milli Eğitim Dergisi*, 48 (222), 213-232. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/45478/571475>
- Pérez-Fuentes, M. d. C., Molero Jurado, M. d. M., Barragán Martín, A. B., & Gazquez Linares, J. J. (2019). Family functioning, emotional intelligence, and values: Analysis of the relationship with aggressive behavior in adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(3), 478. <https://doi.org/10.3390/ijerph16030478>
- Roy, S., & Banerjee, U. (2016). A comparative study on academic career development stress, parent child relationship and self esteem of female school students having working mothers and non-working mothers. *Indian Journal of Positive Psychology*, 7(2). <https://eds.p.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=752f2ad8-4f5d-4723-bf1c-dbad07677cc7%40redis>
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2022). *İlçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması (SEGE)* [Socio-economic development ranking of the districts] . <https://www.sanayi.gov.tr/assets/pdf/birimler/2022-ilce-sege.pdf>
- Sawyer, S. M., Azzopardi, P. S., Wickremarathne, D., & Patton, G. C. (2018). The age of adolescence. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 2(3), 223-228. [https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(18\)30022-1](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(18)30022-1)
- Sharma, A. (2016). Relationship between parental bonding and factors of aggression among adolescents. *Indian Journal of Health & Wellbeing*, 7(1). <https://eds.p.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=9e508091-dff2-4b31-baca-ff81df56f6e7%40redis>

- Sidhu, T. K., Kaur, P., Sangha, N. K., & Bansal, A. S. (2019). Aggression among adolescents—A cross-sectional study. *Adesh University Journal of Medical Sciences & Research*, 1(1), 21-26. https://doi.org/10.25259/AUJMSR_3_2019
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2013). *Using multivariate statistics* (Vol. 6). Pearson Boston, MA.
- Tripathy, M., & Sharma, P. (2017). Aggression of adolescents in relation to their Academic achievement. *Jyotirmay Research Journal of Education*, 5(2), 70-75. https://scholar.google.com/scholar?hl=tr&as_sdt=0.5&q=aggression+of+adolescents+in+relation+to+their+Academic+achievement
- Vannucci, A., Simpson, E. G., Gagnon, S., & Ohannessian, C. M. (2020). Social media use and risky behaviors in adolescents: A meta-analysis. *Journal of adolescence*, 79, 258-274. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2020.01.014>
- Wallace, J., Boers, E., Ouellet, J., & Conrod, P. (2023). A population-based analysis of the temporal association of screen time and aggressive behaviors in adolescents. *JAACAP Open*, 1(4), 284-294. <https://doi.org/10.1016/j.jaacop.2023.08.002>
- Wartberg, L., Kriston, L., Kramer, M., Schwedler, A., Lincoln, T. M., & Kammerl, R. (2017). Internet gaming disorder in early adolescence: Associations with parental and adolescent mental health. *European Psychiatry*, 43, 14-18. <https://doi.org/10.1016/j.eurpsy.2016.12.013>
- Yıldız, E. & Erci B. (2011). Anne baba tutumları ile adölesan saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi [Investigation of the relationship between parental attitudes and adolescent aggression]. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1 (3), 6-11. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/56526>
- Yıldız, C. S. (2019). 5. Ve 6. sınıf öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları ile sosyal beceri ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi [Examining the relationship between 5th and 6th grade students' perceived parental attitudes and their social skills and aggression levels] (Tez No. 579702). Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Yüksel, A. & Tambağ, H. (2021). Ergenlerin şiddet eğilim düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişki [The relationship between adolescents' violence tendency levels and parental attitudes]. *International Journal of Academic Medicine and Pharmacy*, 3 (2), 110-114. <https://www.academicmed.org/Uploads/Volume3Issue2/4-5.pdf>
- ZinatMotlagh, F., Ataee, M., Jalilian, F., MirzaeiAlavijeh, M., Aghaei, A., & Shirazi, K. K. (2013). Predicting aggression among male adolescents: an application of the theory of planned behavior. *Health Promotion Perspectives*, 3(2), 269. <https://doi.org/10.5681/hpp.2013.031>

Ethical Declaration and Committee Approval

In this research, the principles of scientific research and publication ethics were followed.

This study was ethically approved by the decision of Hacettepe University Ethics Commission dated 09.02.2023 and numbered E-35853172-300-00002681529 (Approval No. 35853172).

Proportion of Author's Contribution

The authors contributed equally to the study.